

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Дамдины ЦОГТБААТАР

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон,
Утас: 26-69-72, Факс: 32-70-16
E-mail: tsogtbaatar@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2022.10.05 № УИХ-03/9149
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ дагуу “Монгол Улсын Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль”-н төслийг санаачлан боловсруулж, Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын хороо болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгнө үү.

Хүндэтгэсэн,

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН

Д. ЦОГТБААТАР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Дамдины ЦОГТБААТАР

14201 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг,
Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай 1, Төрийн ордон,
Утас: 26-69-72, Факс: 32-70-16
E-mail: tsogtbaatar@parliament.mn
<http://www.parliament.mn>

2022. 09. 16 № УХХ-03/8561
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
тов тогтоолгох тухай

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн Хорин зургадугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.1 дэх заалт, Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт заасан бүрэн эрхийнхээ дагуу “Монгол Улсын Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль”-н төслийг санаачлан боловсрууллаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлд заасны дагуу хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх тов тогтоож өгнө үү.

Хуулийн төсөл, үзэл баримтлал, танилцуулгыг хавсаргав.

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН

ГИШҮҮН

Д.ЦОГТБААТАР

10000000130

МОНГОЛ УЛС ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

20 ~~22~~ он ~~05~~ дугаар
сарын ~~24~~-ны өдөр

Дугаар ~~ХЭГ~~/1185

Улаанбаатар-12
Утас: 260817
Факс: 976-11-310011

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Д.ЦОГТБААТАР ТАНАА

Хуралдааны тэмдэглэл
хүргүүлэх тухай

Таны санаачлан боловсруулсан Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцсэн тэмдэглэлийг хүргүүлж байна.

Хүлээн авч, танилцахыг хүсье.

Хавсралт 2 хуудас.

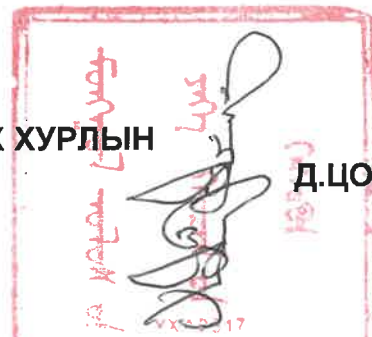
Монгол Улсын сайд,
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Ц.НЯМДОРЖ

000225005770

**БАТЛАВ.
УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ГИШҮҮН**

Д.ЦОГТБААТАР

**ТАТВАРЫН МЭРГЭШСЭН ЗӨВЛӨХИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ” ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН
ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ**

Нэг. Хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах үндэслэл, шаардлага

Татвар нь шударга ёсны илэрхийлэл, хүний эрх болон улс орны тусгаар тогтнолын баталгаа билээ. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ нь татварын алба, татвар төлөгчийн гүүр нь тул бат бөх гүүр байж хүний эрх, шударга ёсныг хангах баталгаа юм. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хууль нь 2012 оны 12-р сарын 27-нд батлагдан мөрдөгдөж буй энэ хугацаанд 3 удаа томоохон өөрчлөлт орсон байна. (Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Аудитын тухай хуулиудтай холбоотой, Зөрчлийн тухай хууль), Татварын хуулиудын шинэчлэл хийгдсэн өнөө үед Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ болон Татварын харилцааны хөгжил, өөрчлөлтийн нөхцөл байдал зэргээс Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Монгол улсын үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжтой нийцүүлэн боловсрууллаа.

Хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах үзэл баримтлалыг дараах 3-н шаардлагад үндэслэв.

- Олон улсын болон Монгол улсын татварын тогтолцооны шинэчлэл, Татвараас зайлсхийх болон Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх зэрэг нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлттэй энэ хуулийн зохицуулалтыг нийцүүлэх

-Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тогтолцоо Монгол Улсад шинээр бий болж, хууль батлагдаад 10 жил болж байгаа тул зохицуулалт дутуу харилцааг тодорхой болгох. Ялангуяа зөвлөхийн татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх авсан боловч хуулийн этгээдэд харьяалагдахгүй байгаа зөвлөхийн харилцаа хуульд тусгагдаагүй байсныг тодорхой болгож зохицуулах

-Татварын хуулиуд шинэчлэгдсэнтэй холбоотой, татвар төлөгчдийн эрх ашиг хамгаалагдах, эрсдлээс сэргийлэх орчинг бүрдүүлэхэд зөвлөх үйлчилгээний хүрээ, зохион байгуулалтыг илүү тодорхой болгох

Одоо мөрдөгдөж буй Татварын зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулиар Монгол улсын Үндсэн хуулийн 17.1.3-р заалт, Татварын ерөнхий хууль/Шинэчилсэн найруулга/-ийн 6.1.12, 12.1.5, 12.1.10, 29.6, 41.12.1, 47.1, 75.5, 77.7.11, 75.4(75.4.Татвар төлөгч нь татварын хууль тогтоомжоор хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, эрхээ эдлэх талаар хуулиар зөвшөөрөгдсөн татварын мэргэшсэн зөвлөхийн туслалцаа, зөвлөгөө авах эрхтэй) зэрэг заалтуудын хэрэгжилтийг хангах орчин тодорхой хэмжээнд бүрдүүлсэн гэж үзэж болох хэдий ч татварын хуулиудын зарим зүйл заалтуудыг хэрэгжүүлэх механизм, хэрэгжилтэд тавигдах хяналт, зохицуулалт өнөөг хүртэл маш сул байсаар байна. Тухайлбал, өнөөгийн манай татварын системийн хөгжил, зарчмуудыг тодорхойлсон

гол заалтуудаас Татварын ерөнхий хууль/Шинэчилсэн найруулга/-ийн дараах бүлэг, заалтын практик хэрэгжилт хангалтгүй, төрийн зүгээс хэрэгжилтэд нь хангалттай хяналт тавьж чадахгүй л байна. Үүнд:

- Зургаадугаар бүлэг. Татвар төлөгчийг бүртгэх, татвар ногдуулах, төлөх, тайлагнах (*татварын төлөгчийн үүрэг*);

- 76 дугаар зүйлийн 76.9 дэх хэсэгт Татварын улсын байцаагч, хураагч нь хувийн зорилгоор татвар төлөгчтэй холбогдож түүнд аливаа хэлбэрээр зөвлөгөө өгөх, нягтлан бодох бүртгэл хөтлөх, тайланг гаргах, аудит хийх, татвараас зайлсхийхэд туслах, шаардахыг хориглоно. (*татварын улсын байцаагчид хориглох зүйл*).

Татварын хуулиудын хэрэгжилтийг хангахад татварын мэргэшсэн зөвлөхийн үйл ажиллагааны туслалцааг авах эрх зүйн орчны суурь тавигдсан ч зарим зохицуулалтгүй байдал нь татвараа өөрөө тодорхойлон төлөх, хуулийг сахин мөрдөх үүргийн хэрэгжилт, татвар хураалт, хяналтын оновчтой орчин бүрдүүлэхэд сөрөг нөлөө үзүүлж байна. Зөвхөн ХХОАТ-ын хуулийн хувьд нийт тайлангаа ирүүлбэл зохих иргэдээс ихэвчлэн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөд хамрагдах иргэд тайлан ирүүлдэг, нийт орлогын 90 орчим хувь нь суутгаснаар бүрдэж буй байдлаас татвараа өөрөө тодорхойлон төлөх тогтолцооны бодит байдал харагдана. Энэхүү хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах замаар татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг нийгмийн хэрэглээ болгох нь татварын механизмаар нийгэм, эдийн засгийн олон чухал асуудлыг шийдвэрлэх болно.

Татвар төлөгч хууль ёсны хүрээнд эрх ашгаа хамгаалах нь хүний эрхийн асуудал тул тэдэнд татварын хууль тогтоомжийг сайн дураар даган мөрдөх дадлыг төлөвшүүлэх, нийгмийн сэтгэл зүйг бүрдүүлэх, татвар төлөх үндсэн үүргээ /Үндсэн хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.3/ хэрэгжүүлэхэд нь туслалцаа үзүүлэх, татварын нарийн мэргэшсэн мэргэжилтэн төрийн бодлоготойгоор ашиглах нь татвар төлөгч, татварын албаны харилцаанд шударга, тэгш, үр ашигтай байх зарчмын мөрдөлт, татварын сайн засаглал бүхий орчин нөхцөл бүрддэг гэдгийг Олон улсын туршлагаар нэгэнт нотлогдсон.

Татварын хуулиудын шинэчлэл хийгдсэнээр үнэ шилжилтийн тайлан, жижиг дунд бизнес эрхлэгч, орлого олж буй хувь хүмүүс татварын хуулийг сахин мөрдөх үүргээ хэрэгжүүлэх хариуцлагатай тогтолцоо болоход татвар мэргэшсэн зөвлөхийн үүрэг их юм.

Татвараа ногдуулан төлөх үүргээ хэрэгжүүлж буй өнөөгийн байдлаас харахад энэхүү үүргийг ТМЗ нийгэмлэгээс бэлтгэгдэж, тусгай зөвшөөрөл авсан татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд албан ёсоор хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ албан бусаар хэн дуртай нь энэ үйлчилгээг үзүүлж байгаа нь уг үйлчилгээний утга учир, мөн чанарыг алдагдуулж байгаа төдийгүй нийгэмд татвар төлөгчийн үүргээ хэрэгжүүлэх, өөрөө тайлагнах тогтолцоог үнэгүйдүүлж, хууль хэрэгжүүлэх үүргийг гажуудуулж, үүнээс үүсэх эрсдэлийг хариуцах эзэнгүй тогтолцоо үргэлжилсээр ирсэн. Энэ нь татварыг ил тод болгох, өршөөл үзүүлэх арга хэмжээ авахад хүргэдэг, энэ нь эргээд шударгаар хуулиа даган мөрддөг татвар төлөгчдийг бухимдуулах, ёс бус байдал руу оруулах сөрөг талтай. 2015 онд ил тодын хуулиар 34,7 тэрбум төгрөгийн орлогыг тайлагнасан нь зөвхөн татварын алба нуугдмал орлогыг илрүүлэх боломжгүй буюу хууль зөрчснийг тогтоох чадваргүй тогтолцооны үр дүн болохыг илэрхийлнэ.

Жижиг, бичил сегмент, ялангуяа орон нутагт татвар төлөгчид хууль ёсны эрх хамгаалах, татварын төлөх үүргээ биелүүлэхэд мэргэжлийн туслалцаа авах эрхээ хангах зохицуулалт өнөөгийн хуульд дутагдалтай байгаа нь хүний эрхэд халтай болох нь практикаас тодорхой байна.

Хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах үзэл баримтлал нь татварын хуулийг хэрэгжүүлэхэд эрх бүхий мэргэшсэн мэргэжилтний туслалцаатайгаар хэрэгжүүлэх хариуцлагатай тогтолцоо болгох, төвлөрлийг сааруулах талаарх төрийн зүгээс баримтлах бодлого, Засгийн газрын мөрийн хөтөлбөр, Олон улсын татварын болон Татварын хуулиудын шинэчлэлийн үзэл баримтлалтай нийцүүлж Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулснаар татварын тогтолцооны шинэчлэлийг бүрэн утгаар нь төгөлдөршүүлэхэд тустай юм. Энэ нь хүний эрхийг хамгаалах, нийгмийн шударга ёсны харилцааны цөм механизм нь билээ.

Хоёр.Хуулийн нэмэлт өөрчлөлтийн төслийн зорилго,ерөнхий бүтэц,зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлтийн төсөлд *нэгдүгээрт* нэмэхээр 17 зүйл туссан ба энэхүү нэмэх зүйлсийн хүрээ нь татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний хүрээг өргөтгөх, зохион байгуулалтад нөхөрлөл ба хувь хүний харилцааны зохицуулалтуудыг нэмсэн. *Хоёрдугаарт* өөрчлөн, найруулах 18 зүйл туссан ба үйлчлүүлэгч, татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг эрхлэх этгээд, татварын мэргэшсэн зөвлөх зэрэг нэр томъёо, зөвлөх үйлчилгээний ойлголт, тавигдах шаардлага зэрэгт өнөөгийн практикаас үүдэлтэй зохицуулалтуудыг оруулсан. *Гуравдугаарт* өөрчлөх 11 зүйлд Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн дагуу орсон өөрчлөлттэй холбоотой нэр томъёоны залруулга болгон итгэмжлэгдсэн гэсэн үгийг мэргэшсэн зөвлөх гэдгээр өөрчилсөн болно. *Дөрөвдүгээрт* хүчингүй болгох 1 зүйл туссан болно

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд татварын мэргэшсэн зөвлөх хувь хүнд татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх харилцааг зохицуулах, татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хуулийн этгээдэд тавигдах шаардлагыг уян хатан болгох, татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдэд Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд заасан үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих, татварын мэргэшсэн үйлчилгээтэй холбоотой бусад зохицуулалтын асуудлыг тодорхой болгож тусгасан.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, хүрэх үр дүн, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай санал

Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн тогтолцоо нь татвар төлөгчдийн хууль ёсны эрх ашгийг хамгаалах, татварын мэдлэг олгох орчин бүрдүүлснээр татварын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэх төрийн үйлчилгээг хөнгөвчлөх, төсвийн татварын орлогыг нэмэгдүүлэх боломжийг бүрдүүлнэ.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах төсөл батлагдсанаар нийгэм, эдийн засгийн дараах эерэг үр дагаврыг бий болно. Үүнд:

Төр болон татварын албанд:

- Татвараа сайн дураараа өөрөө тодорхойлон төлөх дадлыг төлөвшүүлэх төдийгүй татвар төлөлт, тайлагналын хариуцлагатай тогтолцоо болно
- Эрх бүхий татварын мэргэшсэн зөвлөхийн оролцоотойгоор татварын хуулийг сахин мөрдөх хариуцлагатай орчин бүрдүүлэх
- Татварын мэргэшсэн зөвлөх нь – эрх бүхий ТИХЭ, хувь хүн үзүүлэх бизнесийн үйл ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалттай болох
- Татварын алба татварын мэргэшсэн зөвлөхөөр тайлан, мэдүүлгийг үйлдүүлснээр хуулийн хэрэгжилт, тайлангийн үнэ зөв байдал сайжрах, харин татварын алба хяналт тавих чиг үүргээ хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдэх (татварын байцаагчдын 20-30% хураалтад, 70-80% нь хяналтад ажиллах орчин бүрдэх).
- Татварын алба тайлагналыг үйлдсэн этгээдтэй нь хариуцлага хүлээлгэдэг тогтолцоог бий болгосноор одоогийн Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн 7.1.5-р заалт хэрэгжих нөхцөл бүрдэнэ
- ТМЗ-ийн үүргийг нэмэгдүүлэх замаар төрийн татварын хуулиудын хэрэгжилт болон татвар хураалтыг сайжруулах, төсвийн татварын орлогыг нэмэгдүүлэх боломж бүрдэх.
- Татварын чиглэлийн маргаан, шүүх үйл ажиллагаанд тусгай сургалтад хамрагдаж зохих шалгуурыг хангасан эрх бүхий өмгөөлөгч, хуульчдыг итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр оролцуулах нөхцөл бүрдэх

Татвар төлөгчийн хүрээнд:

- Эрх бүхий этгээдээр хууль ёсны эрх ашгаа хамгаалуулах, хариуцлагатай тогтолцоог бий болох
- Мэргэшсэн мэргэжилтнээр эрх ашгаа хамгаалуулснаар татварын эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх

Татвар төлөх үүргийн хэрэгжилтээ эрх бүхий мэргэшсэн зөвлөхөөр гүйцэтгүүлснээр бизнесийн хөгжилд баталгаа болох

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай уялдсан байдал, уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн талаарх санал

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль нь Монгол улсын үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжид нийцэж байгаа бөгөөд тус хуулийн төсөлтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төсөл байхгүй болно.

--ooOoo--

Танилцуулга

“Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний
тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт
оруулах тухай хуулийн төсөл”

Монгол Улсын Их Хурлаас Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ (ТМЗҮ)-ний тухай хуулийн төслийг 2012 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдөр баталж, 2013 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдрөөс дагаж мөрдөхөөр тогтсон билээ. Тус хуульд Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Аудитын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/, Зөрчлийн тухай хууль батлагдсантай холбоотойгоор нийт гурван удаа өөрчлөлтүүд орсон байдаг.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хууль батлагдаад даруй 10 жил болж байна. Энэ хугацаанд олон улсын татварын харилцаанд эрс өөрчлөлт гарч, түүнтэй нийцэх татварын эрх зүйн шинэчлэл хийгдэж (НӨАТ 2015 онд, ТЕХ, ААНОАТ, ХХОАТ 2019 онд), Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн нэмэлт өөрчлөлтийг 2020 онд тус тус Их хурлаас баталж, олон шинэ ойлголт, харилцаа бий боллоо. Эдгээр хуулиудаар зохицуулж буй харилцаануудыг Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд тусгах зайлшгүй шаардлага урган гарсан. Тухайлбал Татварын ерөнхий хуулийн шинэчилсэн найруулгын 75 дугаар зүйлд татварын албаны чиг үүрэгт татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг хамааруулж, татвар төлөгч нь татварын хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, эрхээ эдлэх талаар хуулиар зөвшөөрөгдсөн татварын мэргэшсэн зөвлөхийн туслалцаа, зөвлөгөө авах эрхтэй байхаар хуульчилсан. Татвар төлөгчийн энэхүү эрх хангагдах боломж өнөөгийн ТМЗҮ-ний хуульд хомс тул зохицуулалт үгүйлэгдсээр байна.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулиар татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг зөвхөн хуулийн этгээд үзүүлэх бөгөөд татвар мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй 38-н хуулийн этгээд байна. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийн хүртээмжтэй байдлыг нэмэгдүүлэх үүднээс Сангийн сайдын тушаалаар эрх олгосон 1500 гаруй хувь хүнд бусад улс орны жишгээр татварын мэргэшсэн зөвлөх хуулийн тодорхой нөхцөл, шаардлага хангасан бол татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх боломжийг нээх, мөн хуулийн этгээдэд тавигдах шаардлагыг сонгох боломжтой болгож, татвар төлөгчийн хууль ёсны эрх ашиг хамгаалагдах нөхцлийг бүрдүүлэх нь шаардлагатай байна. Мөн Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулиар татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийг тодорхой гүйлгээний талаарх мэдээллийг Монгол Банкны дэргэдэх Санхүүгийн мэдээллийн албанд мэдүүлэх үүрэгтэй ба энэхүү үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих субъект нь Мэргэшсэн нягтлан бодогчдын институт биш тэднийг гишүүнчлэлдээ нэгтгэсэн Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэг байх нь зүй ёсны шаардлага юм. Түүнчлэн энэ үйлчилгээг тусгай зөвшөөрөлгүй этгээд (2018 оны судалгаар 700-аад хуулийн этгээд, бас хувь хүн) үзүүлж буй нь далд эдийн засгийг тэлэхэд нөлөөлөх төдийгүй, хуулийг сахин мөрдөх үйлсэд сөргөөр нөлөөлж байгаа болно.

Австрали, Америк, Япон улсын туршлагаас харахад хуулийн этгээдээс гадна тодорхой эрх бүхий /бүртгэгдсэн/ хувь хүн татварын тооцоолол хийж, татварын тайлан гаргадаг ба энэ үйлчилгээг татвар хураалт, хяналт шалгалтдаа бүрэн ашиглаж төрийн үйлчилгээг хөнгөвчлөдөг нь олон улсын практик юм. Австрали улсад хэрэв татварын мэргэшсэн зөвлөх татварын тайлан гаргасан тохиолдолд татвар төлөгчийн эдлэх татварын хөнгөлөлт буюу илүү төлсөн татварыг буцаан олгох хугацаа бусад этгээдийнхээс богино байх, Солонгос улсад хуулийн этгээд үүсгэхээс эхлээд Татварын мэргэшсэн зөвлөхөө сонгон энэ үйлчилгээгээр төлөөлүүлэн татварын албатайгаа харьцдаг гээд олон туршлагыг дурьдаж болно. Япон улс нь татварын мэргэшсэн зөвлөх /zirishi/-н үйлчилгээний тусламжтайгаар төрийн татварын үйлчилгээний ачааллыг хөнгөвчлөх, татварын тайлангийн үнэн зөв байдлыг бүрэн хариуцуулах төдийгүй энэ үйлчилгээний гаргасан тайланг банкны систем нь зээл олгох үеийн нотолгоо болгодог гэх мэтчилэн сайн туршлагууд олон бий.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлтийн төсөл нь одоогийн мөрдөгдөж буй Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 17 дугаар зүйлийн 17.1.3, Татварын ерөнхий хуулийн 6.1.12, 12.1.5, 12.1.10, 29.6, 41.12.1, 47.1, 75.4, 75.5, 77.7.11, Мөнгө Угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 3.1.14, 4.1.9 зэрэг заалтуудын хэрэгжилтийн хангах, мөн холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн тухайн салбарын мэргэжилтнүүдийг мэргэшүүлэх, мэргэшсэн үйлчилгээгээр төрийн албаны үйлчилгээг хөнгөвчлөхөд чиглэж буй болно.

Хуулийн төсөл нь улсын төсөвт ямар нэгэн зардал нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлэхгүй бөгөөд шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага үүсэхгүй болно. Тухайлбал төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгохгүй одоо үйл ажиллагаа явуулж буй байгаа нөөц бололцоонд тулгуурлан хэрэгжүүлэх учир нэмэлт зардал гарахгүй.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний зөвшөөрлийг хуулийн этгээдэд болон хувь хүнд олгосон тохиолдолд татварын суурь өргөжиж, төсвийн орлого нэмэгдэж, татвар төлөгчдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол хамгаалагдана.

Хуулийн төслийг Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл хэлбэрээр боловсруулсан. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл 4 зүйл, 47 хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд:

Нэгдүгээрт нэмэх 17 зүйл

Хоёрдугаарт өөрчлөн, найруулах 18 зүйл

Гуравдугаарт өөрчлөх 11 зүйл

Дөрөвдүгээрт хүчингүй болгох 1 зүйл туссан болно

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль нь Монгол улсын үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжид нийцэж байгаа бөгөөд тус хуулийн төсөлтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төсөл байхгүй болно.

Хууль санаачлагч

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

ТАТВАРЫН МЭРГЭШСЭН ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалтыг нэмсүгэй:

1/4 дүгээр зүйлийн 4.3, 4.4 дэх заалт:

“4.3.Төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн татвар хариуцсан ажилтан нь татварын мэргэшсэн зөвлөх байна.

4.4.Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдийн гаргасан тайлан нь татвар төлөгчийн эрх, хууль ёс ашиг сонирхлын баталгаа байна.”

2/6 дугаар зүйлийн 6.1.6, 6.1.7 дахь заалт:

“6.1.6. үйлчлүүлэгчтэй холбогдсон татварын маргааныг шүүхийн болон захиргааны журмаар хянан шийдвэрлэхэд итгэмжлэлийн үндсэн дээр түүнийг төлөөлөн оролцох;

6.1.7.татварын тооцоо, бүртгэл, тайлангийн эрх зүйн нийцлийг нягтлах, шинжилгээ хийх, татварын төлөвлөлт хийх.”

3/10 дугаар зүйлийн 10.1.9 дэх заалт:

“10.1.9.зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хувь хүн энэ хуулийн 10.1.4-10.1.7-д заасан шаардлагын хангаж, банканд харилцах данстай байна.”

4/11 дүгээр зүйлийн 11.2, 11.3 дахь хэсэг:

“11.2.Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд бүр нь Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэгийн гишүүн байна.

11.3.Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд нь мэргэжлийн хариуцлагын даатгалд заавал даатгуулж, даатгалын байгууллагаа өөрөө сонгоно.”

5/12 дугаар зүйлийн 12.1.8, 12.1.9 дэх заалт:

“12.1.8.ёс зүйн зөрчилгүй эсэх талаарх татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэгийн тодорхойлолт;

12.1.9.хувь хүн зөвлөх үйлчилгээний тусгай зөвшөөрөл хүссэн тохиолдолд энэ хуулийн 12.1.3-12.1.5-д зааснаас бусад баримт бичгийг ирүүлнэ.”

6/14 дүгээр зүйлийн 14.7 дахь хэсэг:

“14.7.Татварын улсын байцаагчийн ажил, албан тушаалд 15 ба түүнээс дээш жил ажилласан, ажиллах хугацаандаа ёс зүйн зөрчил гаргаагүй, татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох сургалтад хамрагдсан бол татварын албаны тодорхойлолтыг үндэслэн энэ хуулийн 15.1.3-т заасан шалгалтаас чөлөөлж болох бөгөөд уг харилцааг татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох, сунгах журмаар зохицуулна.”

7/16 дугаар зүйлийн 16.1.7 дахь заалт:

“16.1.7.татварын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой үүссэн гомдол, маргаанд татварын шинжээчээр оролцох”

8/16 дугаар зүйлийн 16.2 дахь хэсэг:

“16.2.Энэ хуулийн 3.1.4-т заасан этгээд нь татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэгийн гишүүн байна.”

9/17 дугаар зүйлийн 17.1.6 дахь заалт:

“17.1.6.хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрхийг нэг жил, түүнээс дээш хугацаагаар сунгуулаагүй.”

10/18 дугаар зүйлийн 18.2.7-18.2.10 дахь заалт:

“18.2.7.татвар, санхүүгийн чиглэлээр мэргэшүүлэх сургалтыг мэргэжлийн бусад байгууллагатай хамтран зохион байгуулах;

18.2.8.Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 4.1.9-д заасан этгээд уг хуульд заасан үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих, хэрэгжилтийг хангуулах;

18.2.9.зөвлөх үйлчилгээг хувь хүн эрхлэх тохиолдолд түүний үйл ажиллагааны цар хүрээг татварын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран журмаар зохицуулах;

18.2.10.энэ хуулийн 10.1.4-10.1.7-д заасан шаардлагын хэм хэмжээг Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэг батална.”

2 дугаар зүйл. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.1.5 дахь заалтын “эсхүл” гэсний дараа “түдгэлзүүлсэн” гэж нэмсүгэй.

3 дугаар зүйл. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн дараах хэсэг, заалтыг доор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай:

1/3 дугаар зүйлийн 3.1.2-3.1.4 дэх заалт:

“3.1.2.“үйлчлүүлэгч” гэж гэрээний үндсэн дээр энэ хуулийн 3.1.3-т заасан этгээдээс үйлчилгээ авч буй татвар төлөгчийг;

3.1.3.“татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд” гэж тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг эрхлэх хуулийн этгээд, хувь хүнийг;

3.1.4.“татварын мэргэшсэн зөвлөх” гэж энэ хуульд заасан шаардлагыг хангаж, татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх авсан хувь хүнийг;”

2/9 дүгээр зүйл:

9 дүгээр зүйл. Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдийн үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын хэлбэр

9.1. Зөвлөх үйлчилгээг ганцаарчлан, гэрээгээр хамтарч, эсхүл хуулийн этгээд байгуулан эрхэлж болно. Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хуулийн этгээд нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани, нөхөрлөлийн хэлбэртэй байна.

9.2. Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хуулийн этгээд оноосон нэртэй байх бөгөөд оноосон нэрийн ард “Татварын мэргэшсэн зөвлөх” гэсэн агуулга бүхий “ТМЗ” гэсэн товчилсон тэмдэглэгээтэй байна.”

3/10 дугаар зүйлийн 10.1.1. 10.1.2. 10.1.8 дахь заалт:

“10.1.1. "хувьцаа эзэмшигчийн, гишүүний дийлэнх олонх, үүсгэн байгуулагч нь татварын мэргэшсэн зөвлөх байх”

“10.1.2.хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани бол гурав, түүнээс доошгүй тооны, хязгаарлагдмал хариуцлагатай нөхөрлөл бол хоёр, түүнээс доошгүй тооны татварын мэргэшсэн зөвлөхтэй байх;”

“10.1.8.хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани салбартай бол түүнд нэгээс багагүй орон тооны татварын мэргэшсэн зөвлөхтэй байх.”

4/11 дүгээр зүйлийн 11.1 дэх хэсэг:

“11.1.Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд нь зөвлөх үйлчилгээний талаар дараах эрх, үүрэгтэй.”

5/11 дүгээр зүйлийн 11.1.4 дэх заалт:

“11.1.4.үйлчлүүлэгчийн өмнөөс үйлдсэн, шалгасан татварын тайлан, бусад баримт бичигт зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийн удирдах албан тушаалтан, эсхүл түүнээс эрх олгосон этгээд гарын үсгээ зурж, тэмдэг дарж баталгаажуулах;”

6/12 дугаар зүйлийн 12.2 дахь хэсэг:

“12.2.Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдэд тусгай зөвшөөрөл олгох, хугацааг сунгах болон энэ хуулиар зохицуулаагүй бусад харилцааг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулиар зохицуулна.”

7/14 дүгээр зүйлийн 14.5 дахь заалт:

“14.5.Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрхийг гурван жилийн хугацаагаар олгох буюу дөрвөөс дээш удаа эрх сунгагдсан бол хугацаагүй олгоно.”

8/15 дугаар зүйлийн 15.1.1, 15.1.2, 15.1.4 дахь заалт:

“15.1.1.их, дээд сургуулийг нягтлан бодогчийн мэргэжлээр бакалавр, түүнээс дээш зэрэгтэй төгссөн, мэргэжлээрээ дөрөв, түүнээс доошгүй жил ажилласан, ажлын туршлага, ур чадвартай байх;

15.1.2.их, дээд сургууль, коллежийн нягтлан бодогчийн мэргэжил эзэмшүүлэх хичээлийн хөтөлбөрийг ханган, санхүүч, эдийн засагч, менежментийн мэргэжлээр бакалавр, түүнээс дээш зэрэгтэй төгссөн, нягтлан бодогч мэргэжлээрээ зургаа, түүнээс доошгүй ажилласан, ажлын туршлага, ур чадвартай байх;”

“15.1.4.зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийн орон тоон дээр ажилладаг татварын мэргэшсэн зөвлөх өөр байгууллагад эрдэм шинжилгээ, сургалтын чиглэлээс өөр давхар ажил эрхлэхгүй, түүнчлэн бусад татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдэд давхар ажиллахгүй байх;”

9/18 дугаар зүйлийн 18.2.5, 18.2.6 дахь заалт:

“18.2.5. энэ хуулийн 3.1.3, 3.1.4-т заасан этгээдийг мэргэжил, арга зүй, үйл ажиллагаандаа мөрдөх гарын авлага, мэдээллээр хангах, бүртгэл, мэдээллийн санг бүрдүүлэх;

18.2.6.татварын шинжээч бэлтгэн, нийтэд мэдээлэх.”

4 дүгээр зүйл. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн 4 зүйлийн 4.1 хэсгийн “итгэмжлэгдсэн хуулийн” гэснийг “мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх” гэж, 7 дугаар зүйлийн 7.1.2, 7.1.5 дахь заалтын “татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн” гэснийг “зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх” гэж, 10 дугаар зүйлийн гарчиг, 10.1 дэх хэсэг, 11 дүгээр зүйлийн гарчиг, мөн зүйлийн 11.1 дэх хэсэг, 13 дугаар зүйлийн 13.3 дахь хэсэг, 20 дугаар зүйлийн 20.1 дэх хэсгийн “Татварын итгэмжлэгдсэн хувийн”

гэснийг “Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх” гэж, 10 дугаар зүйлийн 10.1.5 дахь заалтын “арга зүйгээр хангагдсан байх” гэснийг “арга зүйтэй байх” гэж, 20 дугаар зүйлийн 20.3 дахь хэсгийн “татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн” гэснийг “зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх” гэж тус тус өөрчилсүгэй.

5 дугаар зүйл. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.6 дахь заалтын “үүсгэн байгуулагчийн” гэснийг хассугай.

6 дугаар зүйл. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.5 дахь заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

7 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2022 оны ... дугаар сарын ...-ны өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 5 дугаар сарын 18-ны өдрийн хуралдааны 29 дүгээр тэмдэглэлд:

“Ү.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Цогтбаатарын санаачилсан Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Улсын Их Хурлын гишүүн Д.Цогтбаатарын санаачилсан Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд дараахь саналыг хуулийн төсөл санаачлагчид уламжлахаар тогтов. Үүнд:

1. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг эрхлэх эрх бүхий этгээдэд хувь хүнийг хамруулан өргөжүүлэх тохиолдолд зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хувь хүнд тавигдах мэргэжлийн ёс зүй, мэргэжлийн хариуцлага болон тусгай зөвшөөрлийг цуцлах үндэслэл зэрэг асуудалтай холбоотой зохицуулалт хуулийн төсөлд тусгагдаагүй байгааг анхаарч, холбогдох зохицуулалтыг шинээр тусгах;

2. Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн 3 дахь заалт буюу 6.1.6-д “үйлчлүүлэгчтэй холбогдсон татварын маргааныг шүүхийн болон захиргааны журмаар хянан шийдвэрлэхэд итгэмжлэлийн үндсэн дээр түүнийг төлөөлөн оролцох” гэх агуулгатай заалт нь хууль хоорондын давхардал үүсгэхээр байна. Өөрөөр хэлбэл, тус асуудлыг Захиргааны ерөнхий хууль болон Захиргааны хэрэг шүүхэд хянан шийдвэрлэх тухай хуулиар нэгэнт зохицуулсан тул Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29.1.7-д “бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх” гэж заасанд нийцүүлэн 6.1.6 дахь заалтыг хасах;

3. Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн 1 дэх заалт буюу 4.3-т “Төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн татвар хариуцсан ажилтан нь татварын мэргэшсэн зөвлөх байна.” гэсэн зохицуулалт нэмэх нь Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн 5.1.1-д заасан “бие даасан, хараат бус байх” зарчим, мөн хуулийн төслийн 2 дугаар зүйлийн 16 дахь заалт буюу 15.1.4-т “зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийн орон тоон дээр ажилладаг татварын мэргэшсэн зөвлөх өөр байгууллагад эрдэм шинжилгээ, сургалтын чиглэлээс өөр давхар ажил эрхлэхгүй, түүнчлэн бусад татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдэд давхар ажиллахгүй байх” гэж заасантай зөрчилдөж байна. Түүнчлэн төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээд шаардлагатай тохиолдолд мэргэшсэн зөвлөхийн үйлчилгээг тухай бүр авах бололцоо нь хуулиар нээлттэй болохыг анхаарах;

4. Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн 2 дахь заалт буюу 4.4-т “Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдийн гаргасан тайлан нь татвар төлөгчийн эрх, хууль ёс ашиг сонирхлын баталгаа байна” гэсэн

зохицуулалтын хууль зүйн үр дагавар ойлгомжгүй төдийгүй Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29.1.6-д “хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх” гэж заасантай нийцэхгүй байна;

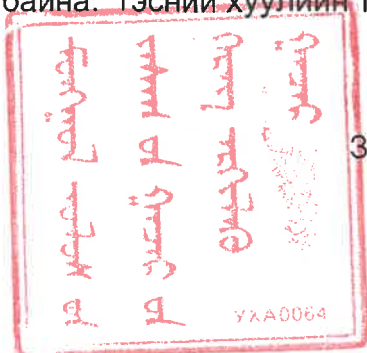
5. Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн 10 дахь заалт буюу 14.7-д “Татварын улсын байцаагчийн ажил, албан тушаалд 15 ба түүнээс дээш жил ажилласан, ажиллах хугацаандаа ёс зүйн зөрчил гаргаагүй, татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох сургалтад хамрагдсан бол татварын албаны тодорхойлолтыг үндэслэн энэ хуулийн 15.1.3-т заасан шалгалтаас чөлөөлж болох бөгөөд уг харилцааг татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох, сунгах журмаар зохицуулна” гэж заасан нь мэргэжлийн ур чадвар, мэргэшсэн байдлыг үл харгалзан, зөвхөн ажилласан жилийг гол шалгуур болгох байдлаар бусдад давуу тал үүсгэх эрсдэлтэй байна;

6. Хуулийн төслийн 2 дугаар зүйлийн 14 дэх заалт буюу 15.1.1-д “их, дээд сургууль, коллежийн нягтлан бодогчийн мэргэжил эзэмшүүлэх хичээлийн хөтөлбөрийг ханган, санхүүч, эдийн засагч, менежментийн мэргэжлээр бакалавр, түүнээс дээш зэрэгтэй төгссөн, нягтлан бодогч мэргэжлээрээ зургаа, түүнээс доошгүй ажилласан, ажлын туршлага, ур чадвартай байх” гэж заасан нь татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг үзүүлэгчид тавих хангалттай шалгуур мөн эсэхийг дахин нягтлах;

7. Хуулийн төслийн 1 дүгээр зүйлийн 15 дахь заалт буюу 18.2.9-д “Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 4.1.9-д заасан этгээд уг хуульд заасан үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих, хэрэгжилтийг хангуулах” гэж заасантай уялдуулан Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 19.1 дэх хэсэгт холбогдох нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, мөн татварын мэргэшсэн зөвлөх нь тус хуульд заасан үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих, хэрэгжилтийг хангуулахтай холбоотой үйл ажиллагааны журмыг батлах эрх бүхий этгээдийг тодорхойлж, хуулийн төсөлд тусгах;

8. Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуульд заасан зарим тодорхойгүй харилцааг нарийвчлан зохицуулж, гэрээт нягтлан бодогч болон нягтлан бодох бүртгэлийн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх тохиромжтой этгээдийг тодорхойлох журам, түүнчлэн Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуульд заасан үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих үйл ажиллагааг зохицуулсан журмыг батлах эрх бүхий этгээдийг тодорхойлж, хуулийн төсөлд тусгах. Мөн Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуульд холбогдох нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг дагалдуулан боловсруулах;

9. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 16.3-т “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахдаа бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт, тэдгээрийг дагаж гарах шийдвэрийн төслийг хамт боловсруулж, холбогдох тооцоо, судалгаа хийсэн байна.” гэсний хуулийн төслийн бүрдүүлбэрийг хангахад анхаарах.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

ТАТВАРЫН МЭРГЭШСЭН ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ БОЛОВСРУУЛАХ ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫГ УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай
хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн
төсөл боловсруулах тухай

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

Монгол Улсын Их Хурлаас Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ (цаашид “ТМЗҮ” гэх)-ний тухай хуулийн төслийг 2012 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдөр баталж, 2013 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдрөөс дагаж мөрдөхөөр тогтсон билээ. Тус хуульд Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Аудитын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/, Зөрчлийн тухай хууль батлагдсантай холбоотойгоор нийт гурван удаа өөрчлөлтүүд орсон байдаг.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хууль батлагдаад даруй 10 жил болж байна. Энэ хугацаанд олон улсын татварын харилцаанд эрс өөрчлөлт гарч, түүнтэй нийцэх татварын эрх зүйн шинэчлэл хийгдэж (НӨАТ-Х 2015 онд, ТӨХ, ААНОАТ-Х, ХХОАТ-Х 2019 онд), Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийг 2020 онд тус тус Монгол Улсын Их хурлаас баталж, олон шинэ ойлголт, харилцаа бий боллоо. Эдгээр хуулиудаар зохицуулж буй харилцаануудыг Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд тусгах зайлшгүй шаардлага урган гарсан. Тухайлбал, Татварын ерөнхий хуулийн шинэчилсэн найруулгын 75 дугаар зүйлд татварын албаны чиг үүрэгт татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг хамааруулж, татвар төлөгч нь татварын хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлэх, эрхээ эдлэх талаар хуулиар зөвшөөрөгдсөн татварын мэргэшсэн зөвлөхийн туслалцаа, зөвлөгөө авах эрхтэй байхаар хуульчилсан. Татвар төлөгчийн энэхүү эрх хангагдах боломж өнөөгийн ТМЗҮ-ний тухай хуулиар хязгаарлагдмал байна.

Тодруулбал, Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулиар татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг зөвхөн хуулийн этгээд үзүүлэх бөгөөд татвар мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй 38-н хуулийн этгээд байна. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийн хүртээмжтэй байдлыг нэмэгдүүлэх үүднээс Сангийн сайдын тушаалаар эрх олгосон 1500 гаруй хувь хүнд бусад улс орны жишгээр татварын мэргэшсэн зөвлөх хуулийн тодорхой нөхцөл, шаардлага хангасан бол татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх боломжийг нээх, мөн хуулийн этгээдэд тавигдах шаардлагыг сонгох боломжтой болгож, татвар төлөгчийн хууль ёсны эрх ашиг хамгаалагдах нөхцөлийг бүрдүүлэх нь шаардлагатай байна. Мөн Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулиар татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийг тодорхой гүйлгээний талаарх мэдээллийг Монгол Банкны дэргэдэх Санхүүгийн мэдээллийн албанд мэдүүлэх үүрэгтэй ба энэхүү үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих субъект нь Мэргэшсэн нягтлан бодогчдын институт биш тэднийг гишүүнчлэлдээ нэгтгэсэн Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэг байх нь зүй ёсны шаардлага юм. Түүнчлэн энэ үйлчилгээг тусгай зөвшөөрөлгүй этгээд (2018

оны судалгаагаар 700-аад хуулийн этгээд, бас хувь хүн) үзүүлж буй нь далд эдийн засгийг тэлэхэд нөлөөлөх төдийгүй, хуулийг сахин мөрдөх үйлсэд сөргөөр нөлөөлж байгаа болно.

Иймд “Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хууль”-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах нь зүйтэй гэж үзэв.

УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл боловсруулах хэрэгцээ, шаардлагыг Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлалын /цаашид Аргачлал гэх/ 1.3-т заасан хүрээнд хамаарахгүй тул урьдчилан тандан судлах ажиллагааг Аргачлалын 2.1-т заасан үе шатын дагуу хийж гүйцэтгэлээ.

НЭГ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ

Монгол Улсын Их Хурлаас Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн төслийг 2012 оны 12 дугаар сарын 27-ны өдөр баталж, 2013 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдрөөс дагаж мөрдөхөөр тогтсон билээ. Тус хуульд Хуульчийн эрх зүйн байдлын тухай хууль, Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Аудитын тухай хууль /шинэчилсэн найруулга/, Зөрчлийн тухай хууль батлагдсантай холбоотойгоор нийт гурван удаа өөрчлөлтүүд орсон байдаг. Төрийн үйлчилгээг чирэгдэлгүй, хүнд суртлаас ангид байх эрх зүйн орчныг бүрдүүлж, иргэд хуулийн этгээдийн эрхийг баталгаажуулах, хуулийн зарим зохицуулалтыг дахин нягталж боловсронгуй болгох, хуулийн үр нөлөөг дээшлүүлэх, хууль хоорондын уялдааг хангаж, давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах зүй ёсны шаардлага тавигдаж байна.

Иймд Аргачлалын 3-т заасны дагуу асуудалд дүн шинжилгээ хийхдээ асуудлыг тодорхойлж, шийдвэрлэх гэж байгаа асуудлын мөн чанар, цар хүрээг, тогтоож, тухайн асуудлаар эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэн, аж ахуйн нэгж, бусад этгээдийг тодорхойлж, улмаар түүнийг үүсгэж байгаа шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлсон болно.

1.1. Асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тодорхойлсон байдал:

1. Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд заасны дагуу татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх тодорхой шалгуур, шаардлагыг хангасан хувь хүн, хуулийн этгээдэд хоёуланд нь олгох;
2. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хувь хүн, хуулийн этгээдэд тавих шалгуур, шаардлагыг хуулийн төсөлд тодорхой зааж, тусгай зөвшөөрөл олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгох асуудлыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд нийцүүлэн өөрчлөх;
3. Мэргэжлийн байгууллагын чиг үүргийг хуулийн төсөлд шинэчлэн тогтоох.

Энэ хүрээнд Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэгийн гишүүдийн гаргасан санал, татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний бусад орнуудын эрх зүйн зохицуулалт болон холбогдох тооцоо, судалгаа зэргийг судалж үзсэн болно.

1.2.Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлох:

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний эрх зүй, зохион байгуулалтын үндсийг тогтоож, энэ чиглэлээр төрийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулдаг.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн одоогийн зохицуулалтаар энэхүү үйлчилгээг зөвхөн хуулийн этгээдийн хэлбэрээр үзүүлэхээр заасан нь Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрхтэй 1500 гаруй иргэдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа юм.

Зөрчлийн тухай хуулийн 11.20 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Хуульд заасан эрх, тусгай зөвшөөрөл авахгүйгээр зөвлөх үйлчилгээ эрхэлсэн бол хүнийг гурван зуун нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр, хуулийн этгээдийг гурван мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно.” гэж хуульчилсан байгаа нь эдгээр иргэд татвар төлөгчидөд татварын талаар “зөвлөх үйлчилгээ” үзүүлсэн тохиолдолд зөрчлийн тухай хуулиар шийтгэл оногдуулахаар байна.

Харин практик дээр татварын мэргэшсэн зөвлөх хувь иргэд татвар төлөгчдөд татварын талаар зөвлөгөө өгөхдөө нягтлан бодох бүртгэл, бизнесийн зөвлөгөө гэх мэт нэрээр үйлчилгээ үзүүлэх гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Энэхүү нэгэнт бий болоод байгаа нийгмийн харилцааг зохицуулах шаардлага зайлшгүй тулгарч байна.

Нөгөөтэйгүүр татварын талаар зөвлөгөө авч буй татвар төлөгчдийн эрх ашиг хамгаалагдахаар байна. Учир нь татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг тусгай зөвшөөрөл бүхий этгээдээс авснаар зөвлөх үйлчилгээний чанар, хариуцлага дээшилнэ.

Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1. дэх хэсэгт “Тухайн татварын жилд албан татвар ногдох орлого олсон, эсхүл энэ хуульд заасны дагуу албан татвар төлөх үүрэг бүхий Монгол Улсын иргэн, гадаадын иргэн, харьяалалгүй хүн албан татвар төлөгч байна.”, 26 дугаар зүйлийн 26.1. дэх хэсэгт “Албан татвар төлөгч энэ хуулийн дагуу албан татвар ногдуулах орлогоо өөрөө үнэн зөв тодорхойлж, доор дурдсан хугацаанд албан татварыг холбогдох төсөвт төлнө.” гэж заасан нь хувь хүний албан татварын тайланг өрх, иргэн бүр гаргаж хэвших шаардлагатай харуулж байна. Хувиараа бизнес эрхлэгчид, малчид, төрийн албан хаагчид, жижиг дунд бизнес эрхлэгчдэд татварын тайлангаа үнэн зөв гаргах, хуулийн дагуу татварын зөв төлөвлөлт хийхэд зөвлөх үйлчилгээний хэрэгцээ, шаардлага тулгарсаар байна. Нийгмийн эдгээр бүлэгт татварын зөвлөх үйлчилгээг хүртээмжтэй, сонголттой хүргэх зайлшгүй шаардлага зүй ёсоор үүсээд байгаа бөгөөд харин эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгосноор татвар төлөгчдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах нөхцөл сайжирна.

1.3. Асуудлыг үүсгэж буй шалтгаан нөхцөл:

Холбогдох мэдээллийг харьцуулан дүгнэхэд Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн хэрэгжилтийн явцад маргаантай, шийдвэл зохих дараах асуудлууд байсаар байна:

1. Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.1." аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрөл" /цаашид "тусгай зөвшөөрөл" гэх/ –гэж тодорхой төрлийн аж ахуйн үйл ажиллагааг тогтоосон хугацаа, нөхцөл, шаардлагын дагуу эрхлэн явуулах эрхийг иргэн, ашгийн ба ашгийн бус хуулийн этгээдэд эрх бүхий байгууллагаас олгосон албан ёсны баримт бичгийг;" гэж 3.1.2-т "тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч" гэж тодорхой төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэхээр эрх бүхий байгууллагаас тусгай зөвшөөрөл авсан этгээдийг" гэж тодорхойлсон байна.

Одоо мөрдөгдөж буй Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулиар Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг зөвхөн хуулийн этгээдэд зөвшөөрч байгаа нь Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн дээрх заалтаар олгогдсон хууль зүйн боломж нь ТМЗ иргэдийн хувьд хаалттай байгаа юм.

2022 оны байдлаар Сангийн сайдын тушаалаар олгогдсон нийт 1500 гаруй татварын мэргэшсэн зөвлөх эрхтэй иргэд байгаа бөгөөд эдгээр иргэдээс 200 гаруй нь л хууль ёсоор татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг үзүүлж байгаа. Өөрөөр хэлбэл Татварын мэргэшсэн зөвлөх хуулийн этгээдэд ажиллаж байгаа нөхцөлд л татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ өгч болохоор хуульчлагдсан байдаг.

Иргэдээс татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ авч байсан эсэх тухай судалгаа явуулахад 34% нь татварын мэргэшсэн зөвлөгөө авч байсан бөгөөд үлдсэн 66% нь огт энэ үйлчилгээг авч байгаагүй байна. Монгол улсын татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний үр нөлөөний судалгааны хүрээнд татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг 20 хувь нь маш сайн зорилгодоо хүрсэн, 25 хувь нь сайн, 44 хувь нь дундаж, 11 хувь нь муу хүрсэн хэмээн дүгнэсэн байна. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ авсан иргэдийн 33 хувь нь татварын хууль тогтоомжийн талаарх зөвлөгөөг авч байсан бол 28 хувь нь татварын тооцоолол, төлж тайлагнахтай холбоотой үйлчилгээ, 6 хувь нь НББ-н үйл ажиллагааны талаарх үйлчилгээ, 11 хувь нь татварын акт болон бусад баримт бичигтэй холбоотой үйлчилгээг авч байсан байна.

ХОЁР. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОМЬЁОЛСОН БАЙДАЛ

Иймд Аргачлалын 4-т заасны дагуу асуудлыг шийдвэрлэх зорилгыг дараах байдлаар тодорхойлж байна.

Хуулийн төслийг боловсруулах зорилго нь татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэгч мэргэжлийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг олон улсын жишигт нийцүүлэн бүрдүүлэхэд оршино.

ГУРАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ТЭДГЭЭРИЙН ЭЕРЭГ, СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой хувилбаруудыг тогтоож, Аргачлалын 5-д заасны дагуу зорилгод хүрэх байдал буюу татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэгч мэргэжлийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг олон улсын жишигт нийцүүлэн бүрдүүлэх” зорилгыг хангаж чадах эсэх, зардал, үр өгөөжийн харьцаа буюу хувилбарыг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой гарах зардал, үзүүлэх эерэг өөрчлөлтийг харьцуулан судалж дараах дүгнэлтийг гаргалаа.

№	Хувилбар	Зорилгод хүрэх байдал	Зардал, үр өгөөжийн харьцаа	Үр дүн
1.	Тэг хувилбар	Өнөөгийн тулгамдаад байгаа хүндрэл хэвээр үргэлжлэх бөгөөд зорилгод хүрэх боломжгүй.	Нэмэлт зардал улам бүр нэмэгдэнэ. Татварын суурь багасна.	Үр дүнд хүрэхгүй.
2.	Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга, сурталчилгаа хийх	Өнөөгийн тулгамдаад байгаа хүндрэл хэвээр үргэлжлэх бөгөөд зорилгод хүрэх боломжгүй.	Зардал их гарна. Асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгахад төлөөлж, сөрөг үр дагаврыг бууруулах боломжгүй.	Үр дүнд хүрэхгүй.
3.	Зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх	Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний харилцааг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар зохицуулдаг тул зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан зохицуулах замаар зорилгод хүрэх боломжгүй.	Зардал их гарна. Асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгах боломжгүй.	Үр дүнд хүрэхгүй.
4.	Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх	Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний харилцааг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар зохицуулдаг тул төрөөс интервенц хийх замаар зорилгод хүрэх боломжгүй.	Зардал их гарна. Асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгах боломжгүй.	Үр дүнд хүрэхгүй.
5.	Захиргааны шийдвэр гаргах	Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний харилцааг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар зохицуулдаг тул хуулиар эрх олгогдоогүй тохиолдолд шийдвэр гаргах замаар зорилгод хүрэх боломжгүй.	Зардал гарахгүй. Асуудлыг үүсгэж байгаа гол шалтгааныг арилгах боломжгүй.	Үр дүнд хүрэхгүй.
6.	Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах	Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний харилцааг зөвхөн Улсын Их Хурал хуулиар зохицуулдаг тул хуулийн төсөл боловсруулах	Одоо үйл ажиллагаа явуулж буй байгаа нөөц бололцоонд тулгуурлан хэрэгжүүлэх учир нэмэлт зардал гарахгүй. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний	Үр дүнтэй.

		замаар зорилгод хүрэх боломжтой.	зөвшөөрлийг хуулийн этгээдэд болон хувь хүнд олгосон тохиолдолд татварын суурь өргөжиж, төсвийн орлого нэмэгдэж, татвар төлөгчдийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол хамгаалагдана.	
--	--	----------------------------------	---	--

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ нь Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.4.10-т заасны дагуу тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа эрхлэхээр заасан байдаг. Иймд Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний харилцааг боловсронгуй болгож, сайжруулах асуудлыг хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулахаас өөр хувилбараар шийдвэрлэх боломжгүй юм.

Хуулийн тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбарыг сонгон өөрийн нөөц бололцоонд тулгуурлан шаардлагатай бодлогын арга хэмжээг хэрэгжүүлэх учир нэмэлт зардал гарахгүй.

Ийнхүү асуудлыг зохицуулах хувилбаруудыг харьцуулан дүгнэхэд Монгол Улсын төрийн бодлоготой уялдуулан эдийн засгийн өсөлт, бизнес эрхлэлтийг дэмжсэн тэгш шударга, өрсөлдөхүйц, олон улсын жишигт нийцсэн татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний асуудлыг боловсронгуй болгож, бүрдүүлэхийн тулд хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах зохицуулалтын хувилбарыг авч хэрэглэх шаардлагатай байгаа тул Аргачлалд заасны дагуу тандан судлах ажиллагааг үргэлжлүүлэн хийж байна.

Иймд тухайн хуулийн төслийн агуулга, зохицуулалтын хэлбэрийг дараах байдлаар ерөнхийлөн томъёолж байна.

Энэ хуулийн зорилт нь татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх эрх зүй, зохион байгуулалтын үндсийг тогтоож, энэ чиглэлээр төрийн болон мэргэжлийн байгууллага, иргэн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

ДӨРӨВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫН ҮР

НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Аргачлалын 6-д заасны дагуу сонгосон хувилбарын үр нөлөөг Аргачлалд заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн гаргалаа.

Жич: Хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөг шалгуур асуултын дагуу тандсан байдлыг хүснэгт 1,2,3,4-өөс үзнэ үү.

4.1.Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Хувилбар 6-гийн хүрээнд татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний харилцааг нарийвчлан зааж өгснөөр эрх зүйн харилцаа илүү боловсронгуй болж, тэгш шударга байдал хангагдах эерэг нөлөөтэй.

4.2. Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Сонгосон хувилбарын хүрээнд эдийн засаг, бизнесийн орчин сайжирч, татварын суурь өргөжнө.

4.3. Нийгэмд үзүүлэх нөлөө

Хувилбар 6-гийн хүрээнд ажил эрхлэлтийн түвшин нэмэгдэж, ажиллагсдын нийгмийн байдал сайжрах дам нөлөө үзүүлнэ.

4.4. Байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө

Байгаль орчинд ямар нэгэн шууд болон шууд бус сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй.

4.5. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хуультай нийцэж байгаа эсэх

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцэх бөгөөд өнөөдөр үйлчилж байгаа бусад хууль тогтоомжийг аливаа хэлбэрээр зөрчихгүй болно.

ТАВ. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫГ

ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Аргачлалын 7-д зааснаар хувилбаруудын эерэг болон сөрөг талуудыг

- Зорилгод хүрэх байдал;
- Зардал, үр өгөөжийн харьцаа;
- Хүний эрх, эдийн засагт, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө;
- Хууль тогтоомжтой нийцэж буй эсэх;
- Гарч болох сөрөг үр дагавар, түүнийг арилгах хувилбар байгаа эсэх гэсэн шалгуураар дахин нягтлан үзэж дараах дүгнэлтийг хийлээ.

Монгол Улсын төрийн бодлоготой уялдуулан эдийн засгийн өсөлт, бизнес эрхлэлтийг дэмжсэн тэгш шударга, өрсөлдөхүйц, олон улсын жишигт нийцсэн татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний үйл ажиллагааг боловсронгуй болгож, бүрдүүлэхийн тулд зөвхөн хувилбар 6 буюу хууль батлан хэрэгжүүлснээр өнөөгийн тулгамдаад байгаа сөрөг үр дагаврыг бууруулах, зорилтыг хангах боломжтой байна. Энэхүү зохицуулалтыг хуульд тусгахдаа оновчтой хэлбэрээр хуульчлахгүй бол эдийн засаг, нийгэмд үзүүлэх сөрөг үр дагаврыг нэмэгдүүлэх эрсдэл учирч болох юм.

ЗУРГАА. ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ХУУЛЬ

ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТТАЙ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Дэлхийн улс орнуудад татвар тодорхойлох тогтолцоо нь хоёр төрөл байдаг бөгөөд Индонези, Канад, АНУ, Япон, Шриланк, Пакистан, Бангладеш, ASEAN-ны Сингапураас бусад 9 улс, Австрали, Ирланд, Шинэ Зеланд, Их Британи, Кени, Замбиа, OECD-н 18 улсуудад татвар төлөгч нь өөрөө татвараа тодорхойлдог бол Австри, Бельги, Дани, Франц, Герман, Грек, Нидерланд, Норвеги, Сингапур, Португал гэх мэт Дундад болон Зүүн өмнөд Азийн олон улсуудад татварын алба нь татварыг тодорхойлдог байна.

OECD 2013 оны судалгаагаар татварыг өөрөө тодорхойлдог загварчлалтай улсуудаас татварын алба тодорхойлох загварчлалтай улсад гаргасан маргааны тоо хэд дахин өндөр байдаг байна.

Татвараа өөрөө тодорхойлох системийг илүү амжилттай болгоход доорх хүчин зүйлүүд нөлөөлдөг байна.

- Татварын хууль тогтоомж нь хэрэгжүүлэхэд ойлгомжтой байх
- Татвар төлөгчрүү хандсан үйлчилгээ
- Татвараа тайлагнах, төлөх энгийн процесс
- Татвар хураалтын энгийн систем
- Эрсдэлд суурилсан хяналт
- Хүү, торгууль шударга, оночтой байх
- Маргааныг цаг тухайд нь шударгаар шийдвэрлэх

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний хуультай улсууд нь Австрали, Австри, Бельги, Канад, Чили, Чех, Дани, Эстони, Герман, Унгар, Израиль, Итали, Япон, Солонгос, Мексик, Шинэ Зеланд, Норвеги, Польш, Португал, Словак Бүгд Найрамдах Улс, Швед, Хорват, Кипр, Энэтхэг, Малайз, Мальта, Румын, Сингапур зэрэг юм.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний хуульгүй улсууд нь Финлянд, Франц, Грек, Исланд, Ирланд, Люксембург, Нидерланд, Словени, Швейцарт, Англи, Аргентин, Бразил, Болгар, Хятад, Колумби, Коста Рика, Хонконг, Хятад, Латви, Литва, Марокко, ОХУ, Саудын Ара, Тайланд зэрэг улсууд байдаг.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний бүртгэл болон үйлчилгээний тухай судалгаанд нийт 55 улс оролцсноос 42 хувь нь мэргэшсэн үйлчилгээ санал болгодог, 27 хувь нь хуулийн зохицуулалттай, 22 хувь нь тухайн улсад бүртгүүлэх, 15 хувь нь онлайн бүртгэлийн үйлчилгээтэй байдаг байна.

Татварын алба, Татварын Зөвлөх болон оролцогч талуудын хоорондын харилцааны стратегийн 4 загвар:

- Хяналттай систем: ЖДААН/н татварын хуулийг дагаж мөрдүүлэх бүх үүрэг хариуцлагуудыг өөрөө хүлээдэг. ТМЗҮ-н үүрэг роль нь хязгаартай.

- Хосолсон нээлттэй систем: ЖДААН-н Татварын үүрэг, биенесийн үйл ажиллагаанд төр голчлон оролцоно. Үйлчилгээ мэдээллүүдэд нь нээлттэй зах зээлээс ашиглагдаж болох боловч татварын албаар хянагдаж зөвшөөрөгдөнө.
- Хосолсон хаалттай систем: Татварын зөвлөхүүд болон бусад талууд ЖДААН-н татварын асуудалд гол үүрэг үзүүлнэ. Гэхдээ хуулиар зохицуулагдсан байна.
- Дасан зохицох схем: Татварын зөвлөхүүд болон бусад оролцогч талуудын ЖДААН-үүдийн үйл ажиллагаа, татварын асуудалд үйлчилгээ үзүүлэх явдал бүрэн дэмжигдэнэ.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг хуулийн бүрэн зохицуулалттай Герман загвар, хагас зохицуулалттай АНУ загвар, хуулийн зохицуулалтгүй гэж ангилдаг.

Бүрэн зохицуулалттай Герман загвар нь

- Татварын зөвлөх нь ажил гүйцэтгэх эрх авсан байна
- Татварын зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх хүмүүс нь тусгай зөвшөөрөл авсан татварын зөвлөх, хуульч, нягтлан бодогч, аудиторуд байна.
- Тусгай зөвшөөрөл аваагүй хүмүүс татварын зөвлөгөө өгч болохгүй

Хагас зохицуулалттай АНУ загвар нь:

- Мэргэжлийн сургалт, шалгалт өгөх шаардлагагүй
- Тайлан бэлтгэгч өөрийн мэдээлллийг тайландаа оруулна.
- Цалингийн татвар бэлдэхийн тулд бүртгүүлэх /Австрали/

Хуулийн зохицуулалтгүй:

- Татварын тайлан гаргах, зөвлөх үйлчилгээ өгөх нь чөлөөтэй.
- ТМЗҮ хуулийн зохицуулалтгүй боловч бусад хуулиудын хүрээнд захирагдах, зарим нэг мэргэжлийн шаардлага, ОУ-ын стандартуудыг мөрдөнө.

Бельги, Итали, Португал, Испани, Их Британи гэх мэт улсуудад татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ нь хуулийн зохицуулалтгүй байдаг.

Хуулийн зохицуулалтгүй байснаар буруу тайлан гаргаж улсын төсөв, орлогод муугаар нөлөөлөх, ард түмний төр засагт итгэх итгэлийг буруулж болзошгүй нөхцөл үүсгэх, хуулийн зохицуулалтгүйгээр татварын тайлан бэлтгэгчид алдаа гаргах зэрэг эрсдэлтэй байдаг.

Учир нь татварын үйл ажиллагаанд хуулийн зохицуулалтад зайлшгүй шаардлагатай үйлчилгээнүүд байдаг. Жишээлбэл, татварын хөнгөлөлт, санхүүгийн болон үүнтэй адил үйлчилгээнүүдэд нэмэлт туслалцаа үзүүлэх, харилцах банкны гүйлгээ хийх, татварын тайланг бэлтгэж, татвар төлөгчийг төлөөлөх зэрэг хуулийн зохицуулалтгүй зайлшгүй шаардлагатай бөгөөд байхгүйгээс үүдэн дээрх эрсдлүүд гардаг байна.

ДОЛОО. ЗӨВЛӨМЖ

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд холбогдох нэмэлт, өөрчлөлтийг тусгахдаа хууль тогтоомжийн өөрчлөлтийн төсөл боловсруулж батлан гаргах хувилбарыг сонгох нь зүйтэй гэж үзэж байна. Тус хуулиар дараах асуудлыг нарийвчлан зохицуулах шаардлагатай байна:

- Хуульд хэрэглэгдэж байгаа зарим ойлголт, нэр томъёог нэг мөр ойлгож хэрэгжүүлэх зорилгоор нэр томъёог тодорхойлох, бусад хуультай уялдуулж холбогдох өөрчлөлтийг оруулах;

- Хууль хоорондын давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах хүрээнд холбогдох зохицуулалтыг бусад хуулиудын зүйл, заалтуудтай нийцүүлэх;

- Хуулиас дээгүүр болзол шаардлага тогтоосон дүрэм, журмыг хүчингүй болгож, хуулийн хүрээнд зохицуулах талаар холбогдох өөрчлөлтүүдийг оруулах;

Монгол Улсын төрийн бодлоготой уялдуулан эдийн засгийн өсөлт, бизнес эрхлэлтийг дэмжсэн тэгш шударга, өрсөлдөхүйц, олон улсын жишигт нийцсэн татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгож, бүрдүүлэх асуудлыг урьдчилан тандан судлах ажиллагааг гүйцэтгэлээ.

Харьцуулалтын үр дүнг харгалзан Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбар нь зорилгод хүрэх боломжтой цорын ганц оновчтой хувилбар гэж дүгнэж байна.

Хавсралт

1. Ашигласан мэдээлэл, судалгаа, гарын авлага, хууль тогтоомжийн жагсаалт

Ашигласан мэдээлэл, судалгаа, гарын авлага:

Хууль тогтоомжийн жагсаалт

- Монгол Улсын үндсэн хууль
- Иргэний хууль
- Хууль тогтоомжийн тухай хууль
- Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хууль
- Зөрчлийн тухай хууль
- Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай
- Даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн тухай хууль
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль
- Татварын багц хууль

ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

(Хүснэгт 1)

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж буй эсэх	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1. Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Тийм	Үгүй	Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн үйл ажиллагаанд тэгш шударга байх зарчмыг хуульчилна.
	1.1.2. Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх	Тийм	Үгүй	Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэгч хувь хүнийг аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр явуулахаар тогтоох боловч энэ нь ялгаварлан гадуурхсан зохицуулалт биш юм.
	1.1.3. Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ мөн бол олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм	Тийм	Үгүй	Олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээнд бүрэн нийцнэ.

	хэмжээнд нийцэж буй эсэх			
	1.2.Оролцоог хангах			
	1.1.4. Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллага, үйлчлүүлэгчдийн эрх, ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа бүлгүүдтэй мэдээлэл хуваалцаж оролцоог хангасан.
	1.1.5.Ялангуяа зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	Бүлгүүдийг тусгайлан тодорхойлж, тэдэнд үзүүлэх үр нөлөөг тооцсон.
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм	Үгүй	Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний ил тод, шударга байдал сайжирснаар татвар төлөгчдийн эрхийг хангах, тэгш шударга байх зарчимд дэвшил гарна
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, ын хүний эрхийн механизмаас тухайн асуудлаар өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Үгүй	Бүрэн нийцнэ.
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Тийм	Үгүй	Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хууль тогтоомж зөрчигчид хүлээлгэх хариуцлагыг Зөрчлийн тухай хуулиар зохицуулах тул энэ хуульд тусгагдахгүй.
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах бол энэ нь хууль ёсны зорилгод нийцсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Хүний эрхийг хязгаарлахгүй.
	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх	Тийм	Үгүй	Хязгаарлалт тогтоохгүй.
3.Эрх агуулагч	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	- Сангийн яам - Татварын Ерөнхий газар - Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэгч иргэн, хуулийн этгээд

				- Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэг
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	Иргэн, хуулийн этгээдэд тавигдах шаардлага шалгуурыг тодорхойлсон.
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийг Татварын мэргэшсэн зөвлөх иргэнд олгосноор тэдний эрх зүйн байдал дээрдэнэ.
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй	Тийм	Үгүй	
4.Үүрэг хүлээгч	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэгчдийн үүсгэгч хүлээгчдийг тодорхойлсон.
5.Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендерийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм	Үгүй	Жендерийн үзэл баримтлал тусгагдсан.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Шалгуур, сонгон шалгаруулалт, гэрээлэх үйл явц, үйл ажиллагаа эрхлэх, хяналтын бүх нөхцөлд жендерийн тэгш байдлыг бүрдүүлсэн.

ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

(Хүснэгт 2)

Үзүүлэх үр нөлөө:	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэхгүй.
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

	хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх			
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах Эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөргөдлийг бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх	Тийм	Үгүй	Аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэхгүй.
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөө үзүүлэхгүй.
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсэж байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх,тайлан гаргах гэх мэт) бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэгч хувь хүн нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль болон Татварын хуулиудын дагуу санхүү, татварын тайланг гаргана.
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх Эсэх	Тийм	Үгүй	Эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Тийм	Үгүй	Эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Эерэг нөлөө үзүүлнэ
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Эерэг нөлөө үзүүлнэ
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Төсөвт эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн өөрчлөлт гарахгүй.
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Тусгай зөвшөөрөлтэй хувь хүний үйл ажиллагаанд хяналт тавих.
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм	Үгүй	Эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	10.3.Инфляци нэмэгдэх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн байдлаар зөрчилдөхгүй.

НИЙГЭМД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

(Хүснэгт 3)

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм	Үгүй	Татварын мэргэшсэн зөвлөхүүдийн үйл ажиллагаа өргөжин дэвших боломж бүрдэнэ.
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Ажлын байр буурах үр нөлөө гарахгүй.
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Татварын мэргэшсэн зөвлөх хувиараа хөдөлмөр эрхлэх эрх зүйн боломж бүрдэнэ.
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Татварын зөвлөх үйлчилгээг стандартын дагуу явуулах боломж бүрдэнэ.
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх	Тийм	Үгүй	Шаардлагагүй
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	Өөрчлөлт бий болгохгүй.
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх	Тийм	Үгүй	Үүсгэхгүй
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд,	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.

	ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт			
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.2.Төрийн Байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт,өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.

	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

ХҮСНЭГТ 4

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
2.Зам тээвэр,	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
5.Хөрсний Бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.

	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
6.Газрын Ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхыг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	Тийм	Үгүй	Нөлөөлөхгүй.

---oo0oo---

ТАТВАРЫН МЭРГЭШСЭН ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Энэхүү үнэлгээг Улсын Их хурлын гишүүн Д.Цогтбаатарын боловсруулсан Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай төслийн зүйл, хэсэг, заалтад Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг илрүүлэн, хуулийн зүйл, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулахад зөвлөмж өгөх зорилгоор гүйцэтгэлээ.

Үнэлгээ хийхээр сонгож авсан хуулийн төсөл нь хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл хэлбэрээр боловсруулагдсан байна. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /цаашид “хуулийн төсөл” гэх/-ийн үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-д /цаашид “Аргачлал” гэх/ заасны дагуу дараах үе шатаар хийлээ.

- ✓ Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
- ✓ Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
- ✓ Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох;
- ✓ Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан Аргачлалын 2.9-д заасныг үндэслэн 6 шалгуур үзүүлэлтээс дараах 4 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал
2. Практикт хэрэгжих боломж
3. Ойлгомжтой байдал
4. Харилцан уялдаа зэрэг болно.

1. Зорилгод хүрэх байдал:

Энэхүү үнэлгээний үндсэн зорилго нь тухайн хуулийн төслийн зохицуулалт анх дэвшүүлсэн зорилго буюу тулгамдсан бэрхшээлийг шийдвэрлэж чадах эсэхийг тогтоох билээ. Иймд хуулийн төслийн зохицуулалт нь хуулийн төслийн үзэл баримтлал буюу хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц зохицуулалтын

хувилбарыг агуулсан эсэхийг тогтоох зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон болно.

2. Практикт хэрэгжих боломж:

Энэхүү хуулийн төсөл нь одоо хэрэгжиж байгаа Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн тодорхой хэрэгцээ, шаардлагын үндсэн дээр боловсруулагдсан нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл бөгөөд төсөлд шинээр орсон зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломжийн талаар хуулийн этгээдийн хандах хандлагыг харгалзан тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон.

3. Ойлгомжтой байдал:

Хуулийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх субъектийн хувьд ойлгомжтой байх нь хэрэгжилтийн үр дүнд шууд нөлөөлдөг. Хууль тогтоомжийн тухай хуульд зааснаар хуулийн төсөл нь бүтэц, хэлбэрийн хувьд логик дараалалтай, хэл зүй, найруулгын хувьд тодорхой, ойлгоход хялбараар томъёологдсон байх шаардлага тавигддаг.

Энэхүү хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянан тогтоох зорилгоор энэхүү шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон болно.

4. Харилцан уялдаа:

Хуулийн төслийн эх бичвэр нь хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бусад хууль тогтоомж болон төсөлд тусгагдсан зохицуулалт нь өөр хоорондоо зөрчилгүй байх, хуулиар үүрэг хүлээсэн субъектүүдийн чиг үүрэг давхардал, зөрчилдөөнгүй байх шаардлагатай. Иймд хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан агуулгын шаардлага хангасан эсэхийг шалгах зорилгоор тус шалгуур үзүүлэлтийг сонгож байна.

Түүнчлэн хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтын хүрээнд хамрагдах этгээд /иргэн, хуулийн этгээд/ хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг тодруулах зорилт бүхий “хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтээр үнэлгээ хийх шаардлагагүй гэж үзсэн болно. Мөн дээрх үндэслэлээс гадна тухайн хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог тусгайлан хийх тул цаг хугацаа, нөөцийн хэмнэлт хийх үүднээс “зардал тооцох” шалгуур үзүүлэлтийг сонгоогүй болно.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг үнэлэхэд хамруулах хэсэг, түүнийг шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар тогтоолоо. Үүнд:

№	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох
1.	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төслийн холбогдох зохицуулалт	“Зорилгод хүрэх байдал” нь тухайн хуулийн төслөөр тавьж байгаа зорилгодоо хүрч чадах эсэхийг тооцон судалдаг шалгуур үзүүлэлт юм.

			Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилтыг хангах эсэхэд дүн шинжилгээ хийх.
2.	Практикт хэрэгжих боломж	Төсөлд шинээр нэмэгдсэн зүйлүүдэд заасан зохицуулалт хэрэгжих боломжтой эсэхийг үнэлэх	“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн боломж хүрээнд тухайн хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг, тухайлбал, хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, тэдгээр этгээдэд тухайн хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо (санхүү, хүний нөөц зэрэг) байгаа эсэхийг шалгаж тооцно. Энэхүү үнэлгээний хүрээнд практикт хэрэгжих боломж гэсэн шалгуур үзүүлэлтийг сонгон үнэлгээ хийнэ. Хуулийн төсөл дээр татварын мэргэшсэн зөвлөх, хуулийн этгээд, татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийг хэрэглэх этгээдүүдтэй нээлттэй хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, хуулийн төсөлд ирүүлсэн саналуудад дүн шинжилгээ хийх
3.	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төсөлд зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалт түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх субъектүүдийн хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтайгаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгана. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24, 28, 29, 30 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах
4.	Харилцан уялдаа	Хуулийн төсөлд зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд тухайн хуулийн төслийн зүйл, заалт өөр хоорондоо болон хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа бусад хууль тогтоомжтой нийцсэн эсэх, мөн төрийн байгууллагын чиг үүрэгтэй давхардсан, зөрчилдсөн эсэх, тухайн чиг үүргийг төрийн байгууллага зайлшгүй хэрэгжүүлэх шаардлагатай эсэх, уг чиг үүргийг төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэхийг шалгана. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.1, 29.1.5, 29.1.7, 29.1.10-т болон Аргачлалын 4.10-т заасан шаардлага, шалгуурыг хангасан байдлыг шалгах

ДӨРӨВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ТООЦСОН БАЙДАЛ

1. Зорилгод хүрэх байдлыг хангасан эсэх:

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад хуулийн төслийн зорилго, зорилт, зохицуулалтууд нь нийцэж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийх үүднээс хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн зорилго, түүнийг хангахад чиглэсэн зохицуулалтуудыг харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийнэ.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, хуулийн төслийн бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ, агуулгад дүн шинжилгээ хийж үзвэл:

1. Тусгай зөвшөөрлийг татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдэд олгох;
2. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдэд тавигдах шалгуур, шаардлагыг тодорхой болгон татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тогтолцоог боловсронгуй болгох;
3. Хуулийг нэг мөр ойлгох зарчмын хүрээнд хоёрдмол утга бүхий зохицуулалтыг засах замаар хуулийн хийдлийг арилган, хэрэгжүүлэхэд энгийн хялбар, харилцан ил тод болгох үндсэн зорилготой байна.

Дээр дурдсан зорилтуудыг хангах чиглэлээр тодорхой зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан байдлыг шалгаж үзвэл:

Зорилт-1. Тусгай зөвшөөрлийг татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдэд олгох:

Энэ зорилтын хүрээнд хуулийн төслөөр Аж ахуйн нэгжийн тусгай зөвшөөрлийн тухай хуулийн дагуу татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тусгай зөвшөөрөл авсан этгээд зөвлөх үйлчилгээ эрхлэхээр тусгасан. Ингэснээр тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа эрхэлж буй этгээдэд хяналт тавих боломж нэмэгдэх, зөвлөх үйлчилгээний чанар сайжрах, татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдийн үүрэг, хариуцлага нэмэгдэх зэрэг ач холбогдолтой байна. Хүчин мөрдөгдөж байгаа Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулиар хувь хүн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх санал, дүгнэлтийг үндэслэн түүнд тусгай зөвшөөрлийг олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, хүчингүй болгохоор заасан хуулийг хэрэгжүүлэх, шийдвэр гаргахад хүндрэлтэй байсныг зохицуулах боломжтой болгосон.

Зорилт-2. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдэд тавигдах шалгуур, шаардлагыг тодорхой болгон татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тогтолцоог боловсронгуй болгох:

Хуулийн төсөлд Зөвлөх үйлчилгээг ганцаарчлан, гэрээгээр хамтарч, эсхүл хуулийн этгээд байгуулан эрхэлж болно. Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хуулийн этгээд нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани, нөхөрлөлийн хэлбэртэй байна. Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани нь 3 доошгүй татварын мэргэшсэн зөвлөхтэй, нөхөрлөл нь 2-оос доошгүй тооны татварын мэргэшсэн зөвлөхтэй байх, үүсгэн байгуулагч, хувьцаа эзэмшигч, гишүүн нь татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд байхаар хуулийн төсөлд тусгасан.

Мөн татварын улсын байцаагч ажил албан тушаалд ажиллаж байсан хувь хүнд хуулийн төсөлд заасан тодорхой шаардлага хангасан тохиолдолд татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох шалгалтаас чөлөөлөхөөр, татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрхийг дөрвөөс дээш удаа эрх сунгагдсан бол хугацаагүй олгох байдлаар зохицуулсан.

Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийг мэргэжил, арга зүй, үйл ажиллагаандаа мөрдөх гарын авлага, мэдээллээр хангах, бүртгэл, мэдээллийн санг бүрдүүлэх мөн зөвлөх үйлчилгээг хувь хүн эрхлэх тохиолдолд түүний үйл ажиллагааны цар хүрээг татварын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран журмаар зохицуулах байдлаар хуулийн төсөлд тусгасан.

Зорилт-3. Хуулийг нэг мөр ойлгох зарчмын хүрээнд хоёрдмол утга бүхий зохицуулалтыг засах замаар хуулийн хийдлийг арилган, хэрэгжүүлэхэд энгийн хялбар, харилцан ил тод болгох үндсэн зорилготой байна.

Хуулийн нэр томъёоны хоёрдмол утгатай тодорхойлолтуудыг өөрчлөн найруулж, тодорхой болгон зохицуулсан. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийн мэргэжлийн хариуцлагын даатгалын харилцааг нэг мөр зохицуулснаар хуулийн хэрэгжилтийг үр дүнтэй хангах боломж бүрдэнэ.

2. Практикт хэрэгжих боломжтой эсэх:

Шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломж байгаа эсэхийг, тухайлбал хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээд байгаа эсэх, уг этгээдэд тухайн хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг шалгахад энэ шалгуурыг сонгов.

Энэхүү үзүүлэлтийн хүрээнд 2021 оны 10 дугаар сарын 27-ны өдөр цахим хэлбэрээр зохион байгуулагдаж, 143 хүн оролцож, 10 хүн санал хэлж, асуулт асууж, хэлэлцэв. Ажлын хэсгийн хурал: 2021 оны 11 дүгээр сарын 18, 25-ны өдрүүдэд, 12 дугаар сарын 28, 30-ны өдрүүдэд, 2022 оны 01 дүгээр сарын 03-ны өдөр тус тус цахим болон танхимын хэлбэрээр хуралдаж, гишүүд, ажлын хэсгийн санал, хүсэлтийг нэгтгэн ажиллав. Энэхүү санал хүсэлтийг нэгтгэн судалж, хуулийн төслийг эцэслэн боловсруулснаар практикт хэрэгжих боломж бүрдэнэ.

3. Ойлгомжтой байдлыг хангасан эсэх:

Энэ шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 26, 28, 29, 30 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах байдлаар үнэлгээг гүйцэтгэлээ. Мөн хуулийн төсөлд холбогдох байгууллагуудаас ойлгомжтой болгох чиглэлээр ирүүлсэн санал байгаа эсэхийг нягтлан, дүн шинжилгээ хийсэн болно.

- ✓ Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлд заасан хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийн хэлбэрээр бичигдсэн хуульд заасан шаардлагыг хангасан.
- ✓ Хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 28 дугаар зүйлд заасан хуулийн бүтэц, хэлбэрт нийцсэн байна.
- ✓ Хуулийн төсөлд холбогдох мэргэжлийн холбоод, аж ахуйн нэгж, байгууллага, хуулийн этгээдээс ирүүлсэн саналд шүүлт хийж үзвэл төслийн бичвэрийн томъёоллын ойлгомжтой байдал, логик уялдааг сайжруулах тал дээр ирүүлсэн саналыг харгалзан үзэх нь зүйтэй гэж үзэж байна.

4. Харилцан уялдаатай байдлыг хангасан эсэх:

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад хариулах замаар уялдаа холбоог шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхээр тооцлоо. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1-д дурдагдсан нийтлэг шаардлагуудаас харилцан уялдаатай холбогдох 29.1.1, 29.1.5, 29.1.7-т заасан нийтлэг шаардлагууд болон Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 4.10-т заасан шалгах хэрэгслийн дагуу үнэллээ:

- Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэх:

д/д	Шалгах асуулт	Шаардлагыг хангасан эсэх
1.	29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх.	Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан зарчмыг хангахад чиглэсэн бөгөөд ямар нэгэн байдлаар зөрчилдөөгүй байна.
2.	29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх.	Төслийн зүйл, хэсэг, заалт хоорондоо зөрчилдөөгүй байна.
3.	29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх,	Энэхүү хуулийн төслийн зүйл, заалт бусад хуулиудтай давхардаагүй.

- Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын 4.10-т заасан уялдаа холбоог шалгах хэрэгсэлд дурдагдсан шалгуурыг хангасан эсэх:

№	Асуулт	Хариулт	Дүн шинжилгээ
1.	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх:	Тийм	Хуулийн төслийн зохицуулалт нь үзэл баримтлалд тусгагдсан зорилтыг бүрэн хангаж байна.
2.	Хуулийн төслийн "Хууль тогтоомж" гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх.	Тийм	Энэхүү шаардлагыг хангасан гэж үзэж байна.
3.	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томьёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томьёотой нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Энэхүү шаардлагыг хангасан гэж үзэж байна.
4.	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Зарчмын зөрүүтэй ямар нэгэн асуудал дүн шинжилгээний хүрээнд илрээгүй болно.
5.	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх	Үгүй	Хяналтаар ямар нэгэн зөрчилтэй зохицуулалт илрээгүй.
6.	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх	Тийм	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэгч субъектүүдийн эрх үүргийг ялган тодорхойлсон байна.
7.	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх	Үгүй	Хуулийн төсөлд байх бүхий л зохицуулалтыг тусгасан гэж ойлгож байна.
8.	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх.	Үгүй	Хяналтаар ямар нэгэн зөрчилтэй зохицуулалт илрээгүй.
9.	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх	Тийм	Төрийн байгууллагын зарим чиг үүргийг "мэргэжлийн холбоод, төрийн бус байгууллага"-аар гүйцэтгүүлэхээр зохицуулах боломжтой.
10.	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх.	Үгүй	Тогтоогоогүй.
11.	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх	Үгүй	Хяналтаар ямар нэгэн зөрчилтэй зохицуулалт илрээгүй.
12.	Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендерийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх	Тийм	Хуулийн төсөлд тусгайлан зохицуулалт тусгагдаагүй бөгөөд энэ асуудлыг Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хүрээнд зохицуулах боломжтой.
13.	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх	Үгүй	Хуулийн төсөлд тусгайлан зохицуулалт тусгагдаагүй бөгөөд энэ асуудлыг

			Өрсөлдөөний тухай хуулийн хүрээнд зохицуулах боломжтой.
14.	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх	Үгүй	Хяналтаар энэ төрлийн зөрчил илрээгүй.
15.	Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх	Тийм	Тухайн хуулийг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагыг Зөрчлийн тухай хуулиар зохицуулагдсан болно.

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийж үзэхэд хуулийн төслийн зүйл, заалт өөр хоорондоо болон Үндсэн хууль, бусад хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой зөрчилдөөгүй, үүрэг хүлээсэн байгууллага, албан тушаалтнуудын чиг үүрэгт давхардал үүсгээгүй байна.

ТАВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

Үнэлэлт, дүгнэлт

Хуулийн төслийн бүтэц зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ, агуулгыг дүн шинжилгээг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу хийв. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь 2019 оны татварын хоёр дахь шинэчлэлд нийцүүлэн татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг эрхлэх эрх бүхий этгээдийн хүрээг тодорхой болгох, татвар төлөгчдийн эрх ашгийг хамгаалах, улсын төсвийн татварын орлогыг нэмэгдүүлэх, татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг боловсронгуй болгох тодорхой зохицуулалт тусган боловсруулжээ.

Зөвлөмж

Санхүү, эдийн засаг, хууль зүйн шинжлэх ухаан харилцан уялдаатай хөгждөг салбарууд бөгөөд Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай төсөлд татварын эрх зүй судлаач эрдэмтэд өөрсдийн санал дүгнэлтийг гаргах нь хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, үр нөлөөнд чухал ач холбогдолтой гэсэн зөвлөмжийг өгч байна.

ТАТВАРЫН МЭРГЭШСЭН ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4-р хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулж буйтай холбоотойгоор уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой зардлын тооцоог боловсрууллаа.

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн зорилт нь татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх зөвшөөрлийг боловсронгуй болгох, зохион байгуулалт, энэ чиглэлээр төрийн болон мэргэжлийн байгууллага, , үйлчлүүлэгч, татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдийн эрх, үүрэг, үйл ажиллагаатай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

НЭГ. ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

1. Хуулийн этгээдийн зардлыг аргачлалд зааснаар дараах байдлаар тооцов. Үүнд:

1.1. Хуулийн этгээдийн гүйцэтгэх үүргийг тогтоох:

- Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хуулийн этгээд байгуулж тусгай зөвшөөрөл авах:
 - Тусгай зөвшөөрөл олгохыг хүссэн өргөдөл;
 - Тусгай зөвшөөрөл хүсэгч нь хуулийн этгээд бол улсын бүртгэлийн гэрчилгээ;
 - Хуулийн этгээд үүсгэн байгуулах шийдвэр;
 - Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн дэлгэрэнгүй анкет;
 - Мэргэжлийн байгууллагын татварын мэргэшсэн зөвлөхийн гишүүний үүрэг, ёс зүйн талаарх тодорхойлолт;
 - Улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт.

1.2. Зардлыг тооцох:

Тусгай зөвшөөрөл хүсэхтэй холбоотой зардал

№	Ерөнхий үйл ажиллагаа	Гүйцэтгэх хугацаа		
		Энгийн	Дунд	Бүрэн
1.	Үүрэгтэй танилцах, судлах	10.0	12.0	15.0
2.	Мэдээлэл цуглуулах	10.0	12.0	15.0
3.	Маягт бөглөх, гарчиглах, тэмдэглэх	60.0	72.0	90.0
4.	Тооцоо хийх	60.0	72.0	90.0
5.	Мэдээлэл, өгөгдөхүүнийг нягтлах	30.0	36.0	45.0
6.	Алдааг засах	30.0	36.0	45.0
7.	Тоо баримтыг боловсруулах	10.0	12.0	15.0
8.	Мэдээлэл шилжүүлэх болон нийтлүүлэх	10.0	12.0	15.0
9.	Дотоод хурал зөвлөгөөн	-	-	-
10.	Бусадтай хамтран хийх хуралдаан	-	-	-
11.	Мөнгө шилжүүлэх үүрэг хэрэгжүүлэх	10.0	12.0	15.0
12.	Олшруулах, архивлах, тараах	5.0	6.0	7.5
13.	Төрийн захиргааны байгууллагаас шалгах	5.0	6.0	7.5

14.	Төрийн захиргааны байгууллагын шалгалтын дүнгээс үүдэлтэй засвар, өөрчлөлт	-	-	-
15.	Холбогдох байгууллагатай харилцахад хүндрэл үүссэнээс үүдэн мэдээлэл нэмж цуглуулах	-	-	-
16.	Сургалт, давтан сургалтын арга хэмжээнүүд	-	-	-
Нийт		240.0	288.0	360.0

Сард 168 ажлын цаг, улиралд 504 ажлын цаг байна гэж үзэж холбогдох тооцоог хийв.

Ажлын хөлс нэг цагт = $616000/168 = 3\,666.67$ төгрөг

Зардал /тус бүрийн/ = Хугацаа * Ажлын хөлс = $3666.67 * 8 = 29333.44$ төгрөг болно.

1.3 Тоон үзүүлэлтийг тооцох

Тоон үзүүлэлт = тохиолдлын тоо * давтамжийн тоо

Тохиолдлын тоо = $100 / \text{ирүүлсэн материалын тоо} / *1 / \text{жилд нэг удаа} = 100$

Материаллаг зардал

Байрны түрээс 1 метр кв-ийн үнэ $15000 * 12$ метр кв = 180000 төгрөг

Жилийн байрны түрээсийн зардал $180000 * 12$ сар = 2 160 000 төгрөг

Тоног төхөөрөмжийн зардал /3 ширээ сандал, 2 компьютер гэх мэт / 4 000 000 Төгрөг

1.4 Нийт зардлыг тооцох

Нийт зардал = зардал * тоон үзүүлэлт = $29333.44 + 2160\,000 / \text{төгрөг} * 100$
хуулийн этгээд = 218 933 344.00 төгрөг /жилд/

1.5 Хялбарчлах боломж

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай төсөлтэй холбоотойгоор хуулийн этгээдийн зардлыг бууруулах боломжийг аргачлалд заасны дагуу дараах шалгууруудаар тодорхойлж үзлээ. Үүнд:

Хамрагдах хуулийн этгээдийн тоог багасгах боломж байгаа эсэх:

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай төсөлд заасны дагуу татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг иргэн, хуулийн этгээдэд олгохоор заасан. Иймд тусгай зөвшөөрөл хүсэх хуулийн этгээдийн тоог багасгах боломжгүй.

Мэдээллийн агуулга, давтамжийг багасгах боломж байгаа эсэх:

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тусгай зөвшөөрлийг анх авахдаа бүрдүүлэх материал, болон

3 жилийн дараа сунгуулахад бүрдүүлэх мэдээллийн агуулга давтамжийг бууруулах боломжгүй.

Шинээр үүсэх үүргийг урьд байсан үүрэгтэй нэгтгэж болох эсэх:

Одоо мөрдөгдөж байгаа хуулиар хуулийн этгээдэд ямар нэгэн үүрэг байгаагүй болно.

Мэдээллийг цахимаар хүргүүлэх боломжтой эсэх:

Хуулийн төслөөр мэдээллийг цахим болон цаасан хэлбэрээр ирүүлэх боломжтой.

ХОЁР. ИРГЭНИЙ ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор иргэний зардлыг тооцох ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулна.

2.1 Иргэний гүйцэтгэх үүргийг тогтоох

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн дагуу дараах шаардлагыг хангасан иргэнд татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох шалгалтад орох эрхтэй: Үүнд:

- Их, дээд сургуулийг нягтлан бодогчийн мэргэжлээр бакалавр, түүнээс дээш зэрэгтэй төгссөн, мэргэжлээрээ дөрөв, түүнээс доошгүй жил ажилласан, ажлын туршлага, ур чадвартай байх;
- Их, дээд сургууль, коллежийн нягтлан бодогчийн мэргэжил эзэмшүүлэх хичээлийн хөтөлбөрийг ханган, санхүүч, эдийн засагч, менежментийн мэргэжлээр бакалавр, түүнээс дээш зэрэгтэй төгссөн, нягтлан бодогч мэргэжлээрээ зургаа, түүнээс доошгүй ажилласан, ажлын туршлага, ур чадвартай байх;
- Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийн орон тоон дээр ажилладаг татварын мэргэшсэн зөвлөх өөр байгууллагад эрдэм шинжилгээ, сургалтын чиглэлээс өөр давхар ажил эрхлэхгүй, түүнчлэн бусад татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдэд давхар ажиллахгүй байх;
- Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох, сунгах шалгалтад тэнцсэн байх;
- Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох, сунгах шалгалтад тэнцсэн байх.

2.2 Цаг хугацаа болон гарч болох зардлыг тооцох

Зардлыг тооцохдоо татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох сургалтад дараах хугацааг зарцуулна гэж төсөөлөв.

№	Гүйцэтгэх хугацаа /цаг/
---	-------------------------

	Ерөнхий үйл ажиллагаа	Нягтлан бодогч	Мэргэшсэн Нягтлан бодогч	Эрх зүй, нягтлан бодогч хос мэргэжилтэй эсхүл Татварын улсын байцаагч	Мэргэшсэн нягтлан бодогч болон Татварын улсын байцаагч
1	Сургалтад суух	234	164	184	114
2	Шалгалт өгөх	13	10	10.5	7.5
3	Бүртгүүлэх, мэдээлэл авах	0.5	0.5	0.5	0.5
	Нийт	248	175	195	122

2.3 Тоон үзүүлэлтийг тооцох

Тоон үзүүлэлт = тохиолдлын тоо * давтамжийн тоо

Тохиолдлын тоо = $1 * 1 / \text{нэг удаа} = 1$

2.4 Нийт зардлыг тооцох

Нийт зардал = $248 * 3,141.82 \text{ төгрөг} = 777,600 \text{ төгрөг} / \text{нэг удаа}$

Хэрэв иргэн өөрөө хүсвэл дахин сургалтад хамрагдах боломжтой.

2.4.1 Хялбарчлах боломж

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй холбоотойгоор иргэний зардлыг бууруулах боломжийг аргачлалд заасны дагуу дараах шалгууруудаар тодорхойлж үзлээ. Үүнд:

Хамрагдах иргэний тоог багасгах боломж байгаа эсэх:

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд заасны дагуу татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг иргэн, хуулийн этгээдэд олгохоор заасан. Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох шалгалтын шаардлага хангасан иргэд оролцох боломжтой тул хамрагдах иргэний тоог багасгах боломжгүй.

Мэдээллийн агуулга, давтамжийг багасгах боломж байгаа эсэх:

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд сургалтад суун шалгалтад тэнцсэн байхыг шаардсан тул мэдээллийн агуулга давтамжийг бууруулах боломжгүй.

Шинээр үүсэх үүргийг урьд байсан үүрэгтэй нэгтгэж болох эсэх:

Хуулийн төслөөр хувь иргэн ямар нэгэн үүрэг хүлээлгээгүй болно.

Мэдээллийг цахимаар хүргүүлэх боломжтой эсэх:

Хуулийн төсөлд татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох, сунгах шалгалт авах журмыг Сангийн сайд батлахаар тусгасан. Шинэчлэн боловсруулах журмаар сургалт, шалгалтыг цахим хэлбэрээр явуулах боломжтой.

ГУРАВ. ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ЗАРДЛЫГ ТООЦОХ

Сангийн яам Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж хэрэгжилтийг зохион байгуулж ажилладаг.

3.1 Байгууллагын гүйцэтгэх үүрэг буюу ажил, үйлчилгээг тодорхойлох:

- Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хуулийн этгээд нь тусгай зөвшөөрлийн нөхцөл, шаардлагыг хэрхэн ханган ажиллаж байгаад хяналт тавих;
- Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох, сунгах сургалтын жишиг хөтөлбөрийг баталж, хэрэгжилтэд хяналт тавих;
- Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох, сунгах шалгалтын журмыг баталж, мөрдүүлэх, хэрэгжилтийг зохион байгуулах;

3.2 Ажил, үйлчилгээг гүйцэтгэх хүний нөөцийг тодорхойлох:

Өнөөгийн байдлаар сангийн яаманд Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх асуудал хариуцсан ахлах мэргэжилтэн, мэргэжилтэн тус хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Хуулийн төсөлд татварын мэргэшсэн зөвлөхийн үйл ажиллагаанд мэргэжлийн хороо, мэргэжлийн байгууллагын үүрэг оролцоог нэмэгдүүлсэн учраас хүний нөөцийг нэмэхгүйгээр одоогийн хэмжээнд ажиллах боломжтой.

3.3 Гаргах зардлыг урьдчилан тооцох:

Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуулийг хэрэгжүүлэхдээ хүний нөөцийн дотоод зохион байгуулалт хийж, бусад материаллаг зардлыг нэмэхгүй одоогийн зохих хэмжээнд барьж ажиллах боломжтой.

3.4 Хувилбарыг нягталж, үр дүнг танилцуулах

Төрийн байгууллагад шинээр үүрэг үүсгээгүй байх тул цаашид зардал үүсгэх эсэхийг тооцоолох шаардлагагүй бөгөөд Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь төрд зардал үүсгэхгүй гэж үзлээ.

Хуулийн төслийн судлан үзэхэд төсөл нь зардал тээгч 3 этгээдийн хэн алинд нь зардал үүсгэх зохицуулалт агуулаагүй байна. Иймээс уг хуулийн төсөл нь улсын төсөвт ачаалал үүсгэхгүй. Улсын төсөвт ачаалал үүсгэхгүй тул зардлыг бууруулах талаар санал гаргаагүй болно.

ТАТВАРЫН МЭРГЭШСЭН ЗӨВЛӨХИЙН НИЙГЭМЛЭГИЙН ГИШҮҮД “ТАТВАРЫН МЭРГЭШСЭН ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬ”-Д ИРҮҮЛСЭН САНАЛЫН НЭГТГЭЛ.

Хэлэлцүүлэг: 2021 оны 10 дугаар сарын 27-ны өдөр цахим хэлбэрээр зохион байгуулагдаж, 143 хүн оролцож, 10 хүн санал хэлж, асуулт асууж, хэлэлцэв.

Ажлын хэсгийн хурал: 2021 оны 11 дүгээр сарын 18, 25-ны өдрүүдэд, 12 дугаар сарын 28, 30-ны өдрүүдэд, 2022 оны 01 дүгээр сарын 03-ны өдөр тус тус цахим болон танхим хэлбэрээр хуралдаж, гишүүд, ажлын хэсгийн санал, хүсэлтийг нэгтгэн ажиллав.

№	Санал гаргасан хэлбэр	Санал гаргасан хүн	Гаргасан санал	Саналыг тусгасан эсэх	ТМЗҮ-ийн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөлд тусгасан байдал
1			Нэмэх зүйл заалтууд		
1.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Төрийн өмчийн хуулийн этгээд татварын төсөв бүрдүүлэхэд чухал үүрэгтэй байдаг. Тийм болохоор тэр байгууллагад заавал ТМЗ-ийн эрхтэй этгээд байх шаардлагатай байна. ТМЗ нэг талаасаа татвар төлөгчийг төлөөлөх нөгөө талаасаа төсөвт хувь нэмэр оруулдаг байгаа.	Тийм	4 дүгээр зүйлийн 3 дахь хэсэгт: “Төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн татвар хариуцсан ажилтан нь татварын мэргэшсэн зөвлөх байна.”
2.	Хэлэлцүүлэг	Г.Алтанзаяа	ТМЗҮ эрхлэгч этгээдтэй холбоотой баталгааны талаарх санал байна. Ер нь олон улсын туршлагаас үзвэл ТМЗҮ өндөр хөгжсөн улсын жишгээс харвал манай улсын хувьд ТМЗ-үүд татварын албатай нягт харилцаатай байхаас гадна үүрэг оролцоо, нэр төрийн баталгаа их чухал байна. Жишээ нь ТМЗ-өөр тайлангаа гаргуулбал Австрали улсад татварын хөнгөлөлт, чөлөөлтийг тэргүүн ээлжид хүлээн авдаг, Солонгос улсад 10 хувийн татварын	Тийм	4 дүгээр зүйлийн 4 дэх хэсэгт: “Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдийн гаргасан тайлан нь татвар төлөгчийн эрх, хууль ёс ашиг сонирхлын баталгаа байна.”

			хөнгөлөлт эдэлнэ, Чех улсад жилийн татварын тайлан 1 сарын хугацаатай сунгах эрх эдлүүлдэг, Японд банкнаас зээл авахад баталгаа болдог. Өөрөөр хэлбэл ТМЗ-ийг дээд зэргээр хүлээн зөвшөөрч итгэдэг. Тэр хэмжээгээр тэдгээрийн үүрэг, хариуцлага, маш өндөр байхын зэрэгцээ ихэнх газарт баталгаа болж өгдөг олон улсын туршлага байдаг. Тийм болохоор бид ТМЗ-ийн үүрэг оролцоо, хариуцлага, түүнийг дагаад итгэл үнэмшлийн тухай зохицуулалт шаардлагатай байна.		
3.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	ТМЗ-ийн үүрэг оролцоо, хариуцлагыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.	Тийм	6 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 6 дахь заалт: “6.1.6.үйлчлүүлэгчтэй холбогдсон татварын маргааныг шүүхийн болон захиргааны журмаар хянан шийдвэрлэхэд итгэмжлэлийн үндсэн дээр түүнийг төлөөлөн оролцох”;
4.	Хэлэлцүүлэг	Д.Энхсайхан	Татварын албанд насаараа ажилласан 30 жил ажиллаад тэтгэвэр гарч байна. янз бүрийн түвшинд ажиллаж айгаа. Татварын албанд 30-аас дээш жил ажилласан, тэгээд татварын албанаас татварын зөвлөх гээд хүлээн зөвшөөрөгдсөн, татварын зөвлөх гээд тэмдэг нь хуульд нь байгаа. Тийм зөвлөхүүдэд манай энэ ТМЗ-ийн эрхийг ямар нэгэн хичээл, сургалтад суулгах, шалгалт шүүлэг авалгүйгээр өгдөг болбол яах вэ. Япон улсад тэгдэг	Тийм	10 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт 9 дэх заалт: “10.1.9. Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хувь хүн энэ хуулийн 10.1.4-10.1.7-д заасан шаардлагын хангаж, банканд харилцах данстай байна.”;
5.				Тийм	11 дүгээр зүйлийн 2 дугаар хэсэгт: “11.2. Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд бүр нь Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэгийн гишүүн байна.”;

			юм байна билээ. Шууд тэр эрхийг нь өгөөд, амьдран суугаа газрын харьяаллын дагуу тэндээ салбарт бүртгүүлээд , тэр хавийн компаниудын тайланг гаргахад оролцоод явдаг тийм шиг байсан.		Тийм	11 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэг “11.3 Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд нь мэргэжлийн хариуцлагын даатгалд заавал даатгуулж, даатгалын байгууллагаа өөрөө сонгоно.”;
6.	Хэлэлцүүлэг	А.Баттулга	Даатгал заавал байх ёстой. Сайн дурын шинжтэй байх ёсгүй. Нэгэнт бид мэргэжлийн, хувь хүний ур чадвар дээр үндэслэсэн учир алдаа гарах магадлал өндөр		Тийм	12 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсгийн 8 дахь заалт: “12.1.8 Ёс зүйн зөрчилгүй эсэх талаарх Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэгийн тодорхойлолт”;
7.	Хэлэлцүүлэг	О.Цогт	Нууцлалын асуудал, ТМЗҮ-ний гэрээний талаар заалтын оруулж болж байна		Тийм	“12.1.9 хувь хүн зөвлөх үйлчилгээний тусгай зөвшөөрөл хүссэн тохиолдолд энэ хуулийн 12.1.3-12.1.5-д зааснаас бусад баримт бичгийг ирүүлнэ.”;
8.	Хэлэлцүүлэг	Д.Энхсайхан	Татварын албанд насаараа ажилласан 30 жил ажиллаад тэтгэвэр гарч байна. янз бүрийн түвшинд ажиллаж айгаа. Татварын албанд 30-аас дээш жил ажилласан, тэгээд татварын албанаас татварын зөвлөх гээд хүлээн зөвшөөрөгдсөн, татварын зөвлөх гээд тэмдэг нь хуульд нь байгаа. Тийм зөвлөхүүдэд манай энэ ТМЗ-ийн эрхийг ямар нэгэн хичээл, сургалтад суулгах, шалгалт шүүлэг авалгүйгээр өгдөг болбол яах вэ. Япон улсад тэгдэг юм байна билээ. Шууд тэр эрхийг нь өгөөд, амьдран суугаа газрын харьяаллын дагуу тэндээ салбарт бүртгүүлээд , тэр хавийн		Тийм	

9.	Хэлэлцүүлэг	О.Цогт	компаниудын тайланг гаргахад оролцоод явдаг тийм шиг байсан.	ТМЗ-ийн эрхтэй ТУБ-ын эрхийг түдгэлзүүлнэ гэсэн асуудал ярьж байсан. хэрэв түдгэлзүүлчихвэл манай нийгэмлэгийн нэлээн олон гишүүд байхгүй болчихно. Тийм болохоор хуульдаа ТУБ-аар ажиллаж байсан хүмүүстэй холбоотойгоор зохицуулалт хийж болох уу.	Тийм	14 дүгээр зүйлийн 7 дугаар хэсэгт: “14.7. татварын улсын байцаагчийн ажил, албан тушаалд 15 ба түүнээс дээш жил ажилласан, ажиллах хугацаандаа ёс зүйн зөрчил гаргаагүй, татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох сургалтад хамрагдсан бол татварын албаны тодорхойлолтыг үндэслэн энэ хуулийн 15.1.3-т заасан шалгалтаас чөлөөлж болох бөгөөд уг харилцааг татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх олгох, сунгах журмаар зохицуулна.”;
10.	Ажлын хэсэг	Х.Наранчимэг Ү.Галмандах	татварын албанд ажиллаж байгаад гарч байгаа хүмүүсийн хувьд хуульд оруулж өгсөн нь зөв байх	Шүүн таслах үйл ажиллагаанд нарийн мэргэшсэн этгээдийг шинжээчээр оролцуулдаг. Нийгэмлэгийг шинжээчээр томилох тохиолдол бий болж байна. Тиймээс шинжээчээр оролцох гишүүдийн нэмэгдүүлэг, тэдгээрийг тасралтгүй сургах, хөгжүүлэх үүрэг, хариуцлага шаардлагыг илүү өндөржүүлэх хэрэгтэй байна.	Тийм	16 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 7 дахь заалт: “16.1.7.татварын хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой үүссэн гомдол, маргаанд татварын шинжээчээр оролцох”;
11.	Хэлэлцүүлэг	Д.Энхсайхан	Татварын албанд насаараа ажилласан 30 жил ажиллаад тэтгэвэр гарч байна. янз бүрийн түвшинд ажиллаж айгаа. Татварын албанд 30-аас дээш жил ажилласан, тэгээд татварын албанаас татварын зөвлөх гээд хүлээн зөвшөөрөгдсөн, татварын зөвлөх гээд тэмдэг нь хуульд нь байгаа. Тийм зөвлөхүүдэд манай энэ ТМЗ-ийн эрхийг ямар нэгэн	Татварын албанд насаараа ажилласан 30 жил ажиллаад тэтгэвэр гарч байна. янз бүрийн түвшинд ажиллаж айгаа. Татварын албанд 30-аас дээш жил ажилласан, тэгээд татварын албанаас татварын зөвлөх гээд хүлээн зөвшөөрөгдсөн, татварын зөвлөх гээд тэмдэг нь хуульд нь байгаа. Тийм зөвлөхүүдэд манай энэ ТМЗ-ийн эрхийг ямар нэгэн	Тийм	16 дугаар зүйлийн 2 дугаар хэсэгт: “16.2. энэ хуулийн 3.1.4-т заасан этгээд нь татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэгийн гишүүн байна.”;

			хичээл, сургалтад суулгах, шалгалт шүүлэг авалгүйгээр өгдөг болбол яах вэ. Япон улсад тэгдэг юм байна билээ. Шууд тэр эрхийг нь өгөөд, амьдран суугаа газрын харьяаллын дагуу тэндээ салбарт бүртгүүлээд , тэр хавийн компаниудын тайланг гаргахад оролцоод явдаг тийм шиг байсан.		
12.	Ажлын хэсэг	Ц.Болормаа	Сүүлийн жилүүдэд ТМЗ сунгуулах хугацаа болох үеэр, өвчтэй, жирэмсэн болон амаржсаны чөлөөтэй, хүүхэд асрах чөлөөтэй, гадаадын их дээд сургууль суралцаж байгаа, ажлын томилолттой байх зэрэг шалтгааны улмаар сунгуулж чадахгүй, хүчингүй болж байна. Гишүүдээс нэлээдгүй гомдол ирдэг. Бид сангийн яамнаас тодруулахад хуулиар зохицуулагдаагүй учир бид түдгэлзүүлэх боломжгүй гэсэн хариу өгдөг. Энэ талаар зохицуулалт хэрэгтэй байна.	Тийм	17 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 6 дахь заалт: “17.1.6. Хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрхийг нэг жил, түүнээс дээш хугацаагаар сунгуулаагүй”;
13.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Бусад мэргэжлийн байгууллагатай хамтрах хэрэгтэй. Ялангуй сүүлийн жилүүдэд эрх зүйч, нягтлан хос мэргэжилтэй хүмүүс нэмэгдэж байна. Тийм болохоор хуульч, өмгөөлөгчдийн холбооны зарим сургалтад суусан тохиолдолд түүнийг хүлээн зөвшөөрөх, нөгөө талаас тэдгээр байгууллагууд манай сургалтын хүлээн зөвшөөрсөн мэргэшсэн хуульч, өмгөөлөгч бэлтгэгдэх боломжтой	Тийм	18 дугаар зүйлийн 2 дугаар хэсгийн 7 дахь заалт: “18.2.7 татвар, санхүүгийн чиглэлээр мэргэшүүлэх сургалтыг мэргэжлийн бусад байгууллагатай хамтран зохион байгуулах”;

14.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 4.1.9-д заасан этгээд гэдэгт татварын мэргэшсэн зөвлөхийн хариуцлагыг зохицуулсан байдаг. Үүнийг зохицуулах шаардлагатай.	Тийм	“18.2.8. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 4.1.9-д заасан этгээд уг хуульд заасан үүргээ хэрхэн биелүүлж байгаад хяналт тавих, хэрэгжилтийг хангуулах”;
15.	Хэлэлцүүлэг	У.Оюунаа	хуулийн этгээд гэхээр бас 3 ТМЗ-ийн эрхтэй хүмүүсийг цалинжуулж чадах, чадахгүйтэй жижиглэсэн байгаа. Хөдөө орон нутагт ганцаарчилсан байдлаар үзүүлэх боломжтой байхыг би харж байсан. Үүнтэй санал нэг байна. Гэхдээ ганцаарчилсан үйл ажиллагаа явуулна гэдэг дээр тусгай зөвшөөрлөө аваад үйлчилгээ үзүүлэх үү? Хуулийн этгээдэд харьяалагдаад үйлчилгээгээ эрхлэх юм уу?. Эсхүл хувь хүн нь тусдаа тусгай зөвшөөрөл аваад явах юм уу. Энэ нь ямар хандлагатай байгаа юм болоо. Тэгэхээр багшаа ийм ийм үйлчилгээ ганцаарчлан үзүүлж болно гэсэн ялгааг нь гаргаж нарийвчлан зохицуулж өгөх хэрэгтэй.	Тийм	“18.2.9. Зөвлөх үйлчилгээг хувь хүн эрхлэх тохиолдолд түүний үйл ажиллагааны цар хүрээг татварын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран журмаар зохицуулах”;
16.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	ТМЗҮ-г хувь хүн, хуулийн этгээд үзүүлэх тухай төсөл боловсруулагдаж байгаа тул түүнтэй холбоотой заалтуудыг өөрчлөх	Тийм	18 дугаар зүйлийн 2 дугаар хэсгийн 10 дахь заалт: “18.2.10. энэ хуулийн 10.1.4-10.1.7-д заасан шаардлагын хэм хэмжээг Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн нийгэмлэг батална”.
2					Өөрчлөн найруулах зүйл заалтууд:

1.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	ТМЗҮ-г хувь хүн, хуулийн этгээд үзүүлэх тухай төсөл боловсруулагдаж байгаа тул түүнтэй холбоотой заалтуудыг өөрчлөх	Тийм	3 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 2. дахь заалт: 3.1.2."үйлчлүүлэгч" гэж гэрээний үндсэн дээр татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээдээс үйлчилгээ авч байгаа татвар төлөгчийг; гэснийг "3.1.2."үйлчлүүлэгч" гэж гэрээний үндсэн дээр энэ хуулийн 3.1.3-т заасан этгээдээс үйлчилгээ авч буй татвар төлөгчийг,"
2.	Хэлэлцүүлэг	Д.Энхсайхан	Татварын албанд насаараа ажилласан 30 жил ажиллаад тэтгэвэр гарч байна. янз бүрийн түвшинд ажиллаж айгаа. Татварын албанд 30-аас дээш жил ажилласан, тэгээд татварын албанаас татварын зөвлөх гээд хүлээн зөвшөөрөгдсөн, татварын зөвлөх гээд тэмдэг нь хуульд нь байгаа. Тийм зөвлөхүүдэд манай энэ ТМЗ-ийн эрхийг ямар нэгэн хичээл, сургалтад суулгах, шалгалт шүүлэг авалгүйгээр өгдөг болбол яах вэ. Япон улсад тэгдэг юм байна билээ. Шууд тэр эрхийг нь өгөөд, амьдран суугаа газрын харьяаллын дагуу тэндээ салбарт бүртгүүлээд , тэр хавийн компаниудын тайланг гаргахад оролцоод явдаг тийм шиг байсан.	Тийм	3 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 3. дахь заалт: 3.1.3."татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд" гэж тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг эрхлэх ашгийн төлөө хуулийн этгээдийг; гэснийг, "3.1.3."татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд" гэж тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээг эрхлэх хуулийн этгээд, хувь хүнийг,"
3.				Тийм	3 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 4 дэх заалт 3.1.4."татварын мэргэшсэн зөвлөх" гэж татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх эрх авсан, татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээдэд ажиллах татварын итгэмжлэгдсэн нягтлан бодогчийг; гэснийг, "3.1.4."татварын мэргэшсэн зөвлөх" гэж энэ хуульд заасан шаардлагыг хангаж, татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрх авсан хувь хүнийг";

4.	Хэлэлцүүлэг	О.Цогт	үйл ажиллагааг компани, нөхөрлөлийн хэлбэртэй байна гээд. Ер нь бол нөхөрлөлийн хэлбэртэй байна гээд шууд заачихвал зүгээр бишүү. Компани байх албагүй. Бүр томруулбал ХК байсан ч болно. Нэгэнт хувь хүний ур чадвар дээр үндэслээд явж байгаа үйлчилгээ болохоор компанийн хэлбэр биш ХК байх нь бүр утгагүй. Харин нөхөрлөл хэлбэртэй байсан нь зөв гэсэн саналтай байна	Тийм	9 дүгээр зүйлд: Татварын-итгэмжлэгдсэн-хуулийн этгээд-гэснийг, “Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдийн үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын хэлбэр”;
5.		А.Баттулга	9 дүгээр зүйлийн 1 дүгээр хэсэгт: 9.1.Татварын-итгэмжлэгдсэн-хуулийн этгээд нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани; нөхөрлөлийн хэлбэрээр үйл ажиллагаагаа-явуулна. гэснийг 9.1 “Зөвлөх үйлчилгээг ганцаарчлан, гэрээгээр хамтарч, эсхүл хуулийн этгээд байгуулан эрхэлж болно. Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хуулийн этгээд нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани, нөхөрлөлийн хэлбэртэй байна.”;	Тийм	9 дүгээр зүйлийн 1 дүгээр хэсэгт: 9.1.Татварын-итгэмжлэгдсэн-хуулийн этгээд нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани; нөхөрлөлийн хэлбэрээр үйл ажиллагаагаа-явуулна. гэснийг 9.1 “Зөвлөх үйлчилгээг ганцаарчлан, гэрээгээр хамтарч, эсхүл хуулийн этгээд байгуулан эрхэлж болно. Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх хуулийн этгээд нь хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани, нөхөрлөлийн хэлбэртэй байна.”;
6.		Ё.Мөнхтуяа	ААНБ-н хэлбэр нь нөхөрлөл байхуу компани байхуу гэдэг дээр. Гаднын олон улсын байгууллага, ААНБ-уудын хэлбэрийг судлаад үзвэл нөхөрлөл маш их байдаг. Нөхөрлөлийн хэлбэрийн зохион байгуулалттайгаар ТМЗУ эрхэлж байсан. тэгэхээр нөхөрлөл байх ямар давуу болон сул тал байгаа судалж үзэж байж нөхөрлөл гэж оруулах уу үгүй юу, эсхүл дан нөхөрлөл байхуу, эсхүл дан компани байхуу, эсхүл хосолмол байх уу гэдэг дээр нэлээн болгоомжтой хандсан нь зүйтэй болов уу	Тийм	9 дүгээр зүйлд: Татварын-итгэмжлэгдсэн-хуулийн этгээд-гэснийг, “Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдийн үйл ажиллагааны зохион байгуулалтын хэлбэр”;

7.	Д.Байгалмаа	Хуулийн этгээдийн хувьд 2 хүн байх Эрх сунгахад 1-2 удаа сунгаад 3 дахь сунгалтад хугацаагүй болгоё.	Тийм	агуулга бүхий “ТМЗ” гэсэн товчилсон тэмдэглэгээтэй байна.”; 10 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 2 дахь заалт: 10.1.2.гурав, түүнээс доошгүй тооны татварын мэргэшсэн зөвлөхтэй байх; гэснийг “10.1.2.хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани бол гурав, түүнээс доошгүй тооны, хязгаарлагдмал хариуцлагатай нөхөрлөл бол хоёр, түүнээс доошгүй тооны татварын мэргэшсэн зөвлөхтэй байх.”;
				10 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 8 дахь заалт: 10.1.8. татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд салбартай бол түүнд хоёр, түүнээс доошгүй орон тооны татварын итгэмжлэгдсэн нягтлан бодогч ажиллуулах гэснийг “10.1.8.хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани салбартай бол түүнд нэгээс багагүй орон тооны татварын мэргэшсэн зөвлөхтэй байх.”;
8.	П.Дашдаваа	ТМЗ-ийн эрхийг хугацаатай байх нь гишүүдийн үүрэг оролцоо, тасралтгүй хөгжил хариуцлага зэрэг тогтмол хангагдаад байх боломжтой. Хэрэв хугацаагүй олгоно гэж байгаа бол 5-аас дээш удаа сунгуулаад түүний дараагийн сунгах хугацаанаас эхлээд хугацаагүй байвал зүгээр болов уу. Энэ нэг талаасаа хамгийн багадаа 15 жил ТМЗ-ийн эрхтэй байна. Тийм болохоор тэр хэмжээний дадлага, туршлагатай байна. Хугацаагүй байна гэдгийг дэмжиж байна. Гэхдээ болж олон удаас сунгасны дараа энэ боломжийг нээж өгөх нь зүйтэй гэж бодож байна.	Тийм	11 дүгээр зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 4 дахь заалт: “11.1.4 үйлчлүүлэгчийн өмнөөс үйлдсэн, шалтгаан татварын тайлан, бусад баримт бичигт татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээдийн удирдах албан тушаалтан, эсхүл түүнээс эрх олгосон этгээд гарын үсгээ зурж, татварын итгэмжлэгдсэн
9.			Тийм	

				хуулийн этгээдийн тэмдэг дарж баталгаажуулах”-гэснийг “11.1.4.үйлчлүүлэгчийн өмнөөс үйлдсэн, шалгасан татварын тайлан, бусад баримт бичиг зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийн удирдах албан тушаалтан, эсхүл түүнээс эрх олгосон этгээд гарын үсгээ зурж, тэмдэг дарж баталгаажуулах;”;
10.			Тийм	14-р зүйлийн 5 дугаар хэсэгт “Татварын мэргэшсэн зөвлөхийн эрхийг гурван жилийн хугацаагаар олгох буюу дөрвөөс дээш удаа эрх сунгагдсан бол хугацаагүй олгоно.”
11.			Тийм	15 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 1 дэх заалт: 15.1.1.татварын-----итгэмжлэгдсэн нягтлан бодогч нь нягтлан бодогч мэргэжлээр бакалавр, түүнээс дээш зэрэгтэй байх;гэснийг “15.1.1. Их, дээд сургуулийг нягтлан бодогчийн мэргэжлээр бакалавр, түүнээс дээш зэрэгтэй төгссөн, мэргэжлээрээ дөрөв, түүнээс доошгүй жил ажилласан, ажлын туршлага, ур чадвартай байх;”
12.			Тийм	15 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 2 дахь заалт: 15.1.2. нягтлан бодогч мэргэжлээрээ тав, түүнээс доошгүй жил ажилласан, ажлын туршлага, ур чадвартай байх; гэснийг “15.1.2. Их, дээд сургууль, коллежийн нягтлан бодогчийн мэргэжил эзэмшүүлэх хичээлийн хөтөлбөрийг

					ханган, санхүүч, эдийн засагч, менежментийн мэргэжлээр бакалавр, түүнээс дээш зэрэгтэй төгссөн, нягтлан бодогч мэргэжлээрээ зургаа, түүнээс доошгүй ажилласан, ажлын туршлага, ур чадвартай байх.”;
13.	Хэлэлцүүлэг	Цэрэндолгор	Хуулийн төслийн хэлэлцүүлэгт оролцож байгаад баяртай байна. Түрүүн багшийн танилцуулсан төслийн 15.1.4 дээр өөр ажилд ажиллаж болохгүй гэсэн энэ заалт ямар утгатай хүлээж авах вэ? Өөр ТМЗ ХХ-ийн хувьд ажиллаагүй бол нэг л байгууллагад ажиллаж болно. Давхар өөр байгууллагад чиглэлээр ажиллаж болно гэсэн үг үү.	Тийм	15 дугаар зүйлийн 1 дүгээр хэсгийн 4 дэх заалт: 15.1.4. татварын — итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээдийн үндсэн орон тоон дээр — ажилладаг — татварын итгэмжлэгдсэн нягтлан бодогч өөр байгууллагад эрдэм шинжилгээ, сургалтын чиглэлээс өөр давхар ажил эрхлэхгүй, түүнчлэн бусад татварын — итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээдэд гэрээгээр ажиллажгүй байх; гэснийг; 15.1.4. Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдийн орон тоон дээр ажилладаг татварын мэргэшсэн зөвлөх өөр байгууллагад эрдэм шинжилгээ, сургалтын чиглэлээс өөр давхар ажил эрхлэхгүй, түүнчлэн бусад татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээдэд давхар ажиллахгүй байх.”;
14.	Ажлын хэсэг	Г.Алтанзаяа	Хувь хүн, хуулийн этгээд ТМЗҮ эрхлэх боломж үүсэх учир нийгэмлэгийн оролцоо тэр хэрээр нэмэгдэнэ. Тийм болохоор энэ заалтыг илүү дэлгэрүүлж өгөх нь зүйтэй байх	Тийм	18 дугаар зүйлийн 2 дугаар хэсгийн 5 дахь заалт: 18.2.5. татварын — итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээдийг мэргэжил, арга зүй, үйл ажиллагаандаа мөрдөх гарын авлага, мэдээллээр хангах; гэснийг;

						“18.2.5. энэ хуулийн 3.1.3, 3.1.4-т заасан этгээдийг мэргэжил, арга зүй, үйл ажиллагаандаа мөрдөх гарын авлага, мэдээллээр хангах, бүртгэл, мэдээллийн санг бүрдүүлэх”;
15.	Ажлын хэсэг	Г.Алтанзаяа			Тийм	18 дугаар зүйлийн 2 дугаар хэсгийн 6 дахь заалт: 18.2.6. татварын мэргэшсэн зөвлөх; татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээдийн бүртгэл, мэдээллийн санг бүрдүүлэх-гэснийг; “18.2.6. Татварын шинжээч бэлтгэн, нийтэд мэдээлэх”.
3	Өөрчлөх заалт:					
1.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	4 дүгээр зүйлийн 4.1-т “итгэмжлэгдсэн хуулийн” гэснийг “мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх” гэж;	
2.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	7 дугаар зүйлийн 7.1.2, 7.1.5-т “ итгэмжлэгдсэн хуулийн” гэснийг “мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх” гэж;	
3.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	10 дугаар зүйлд “Татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн” гэснийг “Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх” гэж;	
4.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	10 дугаар зүйлийн 10.1-т “Татварын итгэмжлэгдсэн” гэснийг “Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх” гэж;	
5.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	10 дугаар зүйлийн 10.1.1-т “үүсгэн байгуулагч” гэсний хойно “, хувьцаа эзэмшигч, гишүүн” гэж нэмэх;	

6.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	10 дугаар зүйлийн 10.1.5-т "арга зүйгээр хангагдсан байх" гэснийг "арга зүйтэй байх" гэж;
7.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	11 дүгээр зүйлийн "Татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн" гэснийг "Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх" гэж;
8.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	11 дүгээр зүйлийн 11.1-т "Татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн" гэснийг "Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх" гэж;
9.				Тийм	11.1.5 "эсхүл" гэсний ард "түдгэлзүүлсэн," гэж нэмэх;
10.	Ажлын хэсэг	Г.Хишигзул	Үүсгэн байгуулагч тодорхой авахаар хуулийн этгээд нь татварын тодорхойлолт авах боломжгүй болж байгаа. Ер нь бол ТМЗҮ эрхлэгч этгээдтэй холбоотой баримт бичиг учир тухайн этгээдийн татварын тодорхойлолт авах шаардлагатай. Үүсгэн байгуулагч нь татварын өргүй байтал, хуулийн этгээд нь татварын өртэй байвал яах. Ийм болохоор үүсгэн байгуулагч гэснийг хасах саналтай байна.	Тийм	12 дугаар зүйлийн 12.1.6-т "үүсгэн байгуулагчийн" гэснийг хасах;
11.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	12 дугаар зүйлийн 12.2-т "Татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн" гэснийг "Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх" гэж;
12.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	13 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт "татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн" гэснийг "зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх" гэж;

13.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	20 дугаар зүйлийн 20.1-т "Татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн" гэснийг "Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх" гэж;
14.	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	Итгэмжлэгдсэн хуулийн этгээд гэсний бүгдийг нь мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх этгээд гэж өөрчлөх шаардлагатай.	Тийм	20 дугаар зүйлийн 20.3-т "татварын итгэмжлэгдсэн хуулийн" гэснийг "Зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх" гэж тус тус өөрчилсүгэй.
15.	Хэлэлцүүлэг	Ё.Мөнхтуяа	ТМЗ-ийн эрхийн нэмэгдэл дээр хуулийн өөрчлөлт дээр нэмэгдэл олгож болно гэж нэмэх. Хуучин мэргэшсэн нэмэгдэл маань 15 хувь байсан	Тийм	Төсөлд тусгагдаагүй
	Ажлын хэсэг	Г.Алтанзаяа	Хөдөлмөрийн тухай хууль, нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хуулиар зохицуулагддаг тул тусгайлан нэмж оруулах шаардлагагүй		
3			Хүчингүйд тооцуулах заалт:		
1	Ажлын хэсэг	Ү.Галмандах	3.1.3, 3.1.4-т өөрчлөн найруулсан тул энэ заалт байх шаардлагагүй.	Тийм	3 дугаар зүйлийн 3 хэсгийн 3.1.5 дахь заалтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

---00000---

Parliament

Хууль санаачлагчу нар

УИХ гишүүн
Дамдин ЦОТБААТАР

- 1 дүгээр зүйл
- 1/4 дүгээр зүйл...
- 2/6 дугаар зүйл...
- 3/10 дугаар зүйл...
- 4/11 дүгээр зүйл...
- 5/12 дугаар зүйл...
- 6/14 дүгээр зүйл...
- 7/16 дугаар зүйл...
- 8/18 дугаар зүйл...
- 9/17 дугаар зүйл...
- 10/18 дугаар зүйл...
- 2 дугаар зүйл
- 3 дугаар зүйл
- 4/11 дүгээр зүйл...
- 5/11 дүгээр зүйл...
- 6/12 дугаар зүйл...
- 7/14 дүгээр зүйл...
- 8/15 дугаар зүйл...
- 9/18 дугаар зүйл...
- 4 дүгээр зүйл

Боловсруулж буй Өргөн баригсан Хэлэлцэх эсэх Ажлын хэсэг Анхны хэлэлцүүлэг Засгийн хэлэлцүүлэг Батлах

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2022 ОНЫ 5-Р САРЫН 16 ОДОР

УЛААНБААТАР

ТАТВАРЫН МЭРГЭШСЭН ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ, ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

✓ Дагах

1 дүгээр зүйл. Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээний тухай хуульд доор дурдсан агуулгатай дараах хэсэг, заалтыг нэмсүгэй:

1/4 дүгээр зүйлийн 4.3, 4.4 дэх заалт:

"4.3.Төрийн өмчийн оролцоотой хуулийн этгээдийн татвар хариуцсан ажилтан нь татварын мэргэшсэн зөвлөх байна

4.4.Татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ эрхлэх эрх бүхий этгээдийн гаргасан тайлан нь татвар төлөгчийн эрх, хууль ёс эгшиг сонирхлын баталгаа байна."

2/6 дугаар зүйлийн 6.1.6, 6.1.7 дахь заалт:

